

FOLKMINNEN I FÖRÄNDRING

**En kvalitativ studie om folkminnesarkivens
insamlingspraktiker**

Joanna Rosén

Examensarbete (30 högskolepoäng) i arkivvetenskap för masterexamen inom
ABM-masterprogrammet vid Lunds universitet.

Handledare: Björn Magnusson Staaf

År: 2026

Title

Folklore in Transition : A Qualitative Study of Collection Management in Folklore Archives

Abstract

In the early 20th century, researchers from folklore archives travelled across Sweden to collect stories from rural communities and peasant society, as this culture was widely believed to be disappearing as more people moved to urban areas. These stories became part of collections that are now documented as part of Swedish cultural heritage. In the 1970s, however, these collections were criticised by ethnologists for being limited and for reflecting romanticised and nationalistic intentions at the time of their creation. Later research has argued that the situation is more complex than this critique suggests, that these collections need to be understood and interpreted within their historical and cultural context.

These collections are currently archived in various folklore archives, making it particularly interesting to examine how such records are used today, as well as how folklore archives manage the collection of new folklore. To investigate this, interviews were conducted with researchers and archivists from The Institute for Language and Folklore, Folkklivsarkivet in Lund and Nordiska museet in Stockholm in order to gain insight into their perspectives and working methods.

The findings of this thesis show that researchers and archivists tend to approach older folklore collections as historically situated products, shaped by their methods and frameworks, rather than as simply being direct representations of past lived experience. While these records are still used as historical sources, they require strong critical awareness and are mainly used for comparison with contemporary material. Newer collections, in contrast, differ significantly, focusing more on individual perspectives, openness and collaboration with external actors. The study concludes that older collections are valuable for understanding historical knowledge production, while contemporary folklore collections better reflect diverse present-day experiences. However, both are shaped by selection processes and must be interpreted in its context.

Keywords

Folklore archives, archive, collection management, institutional theory, records continuum, history of ideas, hermeneutics, ALM

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1.0 Inledning.....	6
1.1 Forskningsproblem, syfte och frågeställningar.....	6
1.2 Avgränsningar.....	8
1.3 Disposition.....	8
2.0 Bakgrund och tidigare forskning.....	10
2.1 Kritiken mot 1900-talets folkminnessamlingar.....	10
2.1.1 Kunskapsluckor och källkritiska aspekter.....	12
2.2 Forskning om de äldre folkminnessamlingarnas tillkomst.....	13
2.2.1 Vetenskapliga ideal.....	14
2.2.2 Frågelista som metod.....	16
2.3 Insamling i nuläget.....	17
2.3.1 Lagens bestämmelser.....	18
3.0 Teoretiska aspekter.....	20
3.1 Institutionell teori.....	20
3.2 Records continuum-modellen.....	22
3.3 Förståelsens cirkel.....	23
4.0 Metod och material.....	25
4.1 Intervju.....	25
4.1.1 Urval.....	26
4.2 Tematisk analys.....	26
4.3 Etiska aspekter.....	27
5.0 Resultat.....	29
5.1 De äldre folkminnessamlingarna.....	29
5.1.1 Det praktiska arbetet.....	29
5.1.2 Källkritiskt perspektiv.....	30
5.1.3 Tankar om kritiken som fördes under 1970-talet.....	32
5.2 Insamling i nuläget.....	32
5.2.1 Frågelistor.....	32
5.2.2 Intervjuer.....	34
5.2.3 Donationer.....	34

5.2.4 Representation och urval i materialet.....	35
5.3 Framtiden.....	38
5.3.1 Förbättringsmöjligheter vid insamling.....	38
5.3.2 Framtida forskare om dagens insamling.....	39
6.0 Analys.....	41
6.1 Förhållningssätt till äldre material.....	41
6.2 Representation som institutionell praxis.....	44
6.2.1 Krav på tillgänglighet.....	44
6.2.1.1 Transparens och legitimitet.....	44
6.2.1.2 Skillnader mellan arkiv och museum.....	46
6.3 Gränser för människors vetande.....	48
6.3.1 Förförståelse.....	48
6.3.1.1 Brukarens ansvar.....	50
6.3.2 Förändring och reform.....	51
6.4 Syntes av analys.....	53
7.0 Diskussion.....	54
8.0 Avslutande sammanfattning.....	59
8.1 Vidare forskning.....	60
Litteraturförteckning.....	61
Bilagor.....	64
Bilaga 1: Intervjuguide.....	64
Bilaga 2: Samtyckesblankett.....	66
Bilaga 3: Samtyckesblankett för Zoom.....	67

1.0 Inledning

1.1 Forskningsproblem, syfte och frågeställningar

Under det sena 1800-talet och tidiga 1900-talet genomgick Sverige omfattande samhällsförändringar i form av industrialisering, urbanisering och migration från landsbygd till stad. I takt med att äldre levnadssätt förändrades växte en oro fram bland forskare och kulturhistoriska institutioner att traditioner, berättelser och folkliga praktiker skulle gå förlorade. Insamlingen av folkminnen blev därför del av ett större kulturhistoriskt projekt där ambitionen var att dokumentera och bevara det som uppfattades som det äldre svenska kulturarvet. I början av 1900-talet reste därför forskare runt i Sverige för att dokumentera folkminnen i det svenska allmogesamhället, som då uppfattades vara på väg att försvinna (Institutet för språk och folkminnen 2026a). *Folkminnen* som begrepp innebär att materialet omfattar bland annat sägner, visor, folkliga trosföreställningar, berättelser om vardagsliv och traditioner som dokumenterades genom uppteckningar, intervjuer och frågelistor (Institutet för språk och folkminnen 2026b).

Under 1970-talet kritiserades folkminnessamlingarna av etnologer där kritiken har bland annat riktats mot att insamlingarna präglades av samtida nationalromantiska ideal där landsbygden och allmogekulturen framställdes som bärare av en autentisk svensk identitet. Därmed kom vissa erfarenheter och grupper att prioriteras framför andra, medan exempelvis urbana miljöer, minoriteter och sociala konflikter i mindre grad dokumenterades. De forskare som ansvarade för insamlingarna hade stort tolkningsutrymme och valde själva vilket material som skulle bevaras utifrån sina egna intressen (Frykman & Löfgren 1979). Folkminnessamlingarna från början av 1900-talet är en viktig del av det svenska kulturarvet och arkivens urvalsprocesser påverkar inte enbart vad som bevaras för framtiden, utan också vilka berättelser som blir möjliga att forska om.

Senare forskning, bland annat av Fredrik Skott (2008) och Karin Gustavsson (2014), betonar att folkminnesmaterialet behöver tolkas utifrån flera avgörande aspekter och inte enbart utifrån sitt konkreta innehåll. Centrala frågor rör vilka som stod bakom insamlingen av materialet under 1900-talets första hälft, vilka samhälleliga ideal som präglade perioden samt hur den vetenskapliga

praktiken var organiserad. Denna forskning belyser att materialets tillkomst bör förstås i ett bredare sammanhang, snarare än enbart som ett uttryck för ideologiska eller politiska ambitioner att forma en viss bild av det svenska kulturarvet.

Mot denna bakgrund avser jag att intervjua forskare och arkivarier vid folkminnesarkiv, närmare bestämt Institutet för språk och folkminnen, Folklivsarkivet i Lund och Nordiska museet i Stockholm. Studien ämnar att undersöka hur de förhåller sig till de äldre folkminnessamlingarna och hur de jämför sig med dagens insamlingsmetoder av folkminnen, samt hur skillnader mellan metoderna påverkar efterföljande forskning och användningen av materialet i det praktiska arbetet.

Studien avser att belysa huruvida även dagens insamlingsmetoder påverkar hur man tänker kring och förhåller sig till material om folkminnen, samt hur arkiv- och forskningspraktiker hanterar kontextuella brister som kan leda till att samlingar uppfattas som otillräckligt representativa för en viss tidsperiod eller grupp i samhället. Trots att tidigare forskning har analyserat folkminnessamlingarnas ideologiska och historiska kontext är kunskapen fortfarande begränsad om hur arkiven i praktiken förhåller sig till dessa frågor. Uppsatsen syftar därmed till att bidra med ökad förståelse för hur arkivinstitutioner hanterar frågor om representation och utmaningar i samband med insamling, samt förmedling av materialet och hur metoder kan utvecklas i takt med att samhället och forskningsintressen förändras över tid.

Följande forskningsfrågor syftar till att undersöka hur materialet kan förstås, hanteras och utvecklas:

- Hur förhåller sig forskare och arkivarier vid Institutet för språk och folkminnen, Folklivsarkivet och Nordiska museet idag till de äldre folkminnessamlingarna?
- På vilka sätt skiljer sig dagens insamlingsmetoder om folkminnen från de insamlingsmetoder som användes under tidigt 1900-tal?
- Hur påverkar skillnader i insamlingsmetoder hur materialet kan användas?

1.2 Avgränsningar

Den huvudsakliga avgränsningen som görs är att studien fokuserar på hur folkminnesarkiv i Sverige idag arbetar med äldre samlingar och nyinsamling, för att skapa en tydligare inriktning i undersökningen. Det hade även varit relevant att undersöka hur andra användare av arkiven, eller deltagare i insamlingar, förhåller sig till samlingarna, men en sådan breddning hade gjort studien allt för omfattande. Därför är undersökningens fokus på de som arbetar på arkiven.

En annan möjlig avgränsning hade varit att fokusera på en specifik insamling. Detta förutsätter dock att det finns tillräckligt med material kopplat till just den insamlingen för att möjliggöra en analys. Därför bedömdes det som mer passande att formulera ett mer övergripande forskningsproblem gällande insamling, fast med särskilt fokus på folkminnen. Genom att utgå från folkminnessamlingarna från början av 1900-talet som startpunkt tydliggörs ämnet ytterligare, då dessa samlingar är mycket omfattande men också har blivit föremål för kritik i efterhand. Detta gör perioden lämplig att jämföra med dagens insamlingsmetoder och hur man idag förhåller sig till samlingar som skapades under andra förutsättningar än idag.

1.3 Disposition

Uppsatsens disposition inleds med ett första avsnitt som presenterar studiens syfte, forskningsfrågor och avgränsningar för att ge överblick över undersökningens område. I det följande avsnittet behandlas bakgrund och tidigare forskning för att skapa en bredare förståelse för hur ämnet har behandlats historiskt och i nutida forskning. Avsnittet omfattar kritik mot äldre folkminnessamlingar, forskning om samlingarnas tillkomst samt nutida insamlingspraktiker.

Det tredje huvudavsnittet redogör för de teoretiska aspekter som används i analysen av materialet. Därefter följer metod- och materialavsnittet, där de metoder som använts för datainsamling och analys presenteras. Datainsamlingen genomfördes genom kvalitativa intervjuer och materialet bearbetades med hjälp av tematisk analys.

Resultatavsnittet presenterar det empiriska materialet utifrån teman som bedömts relevanta i relation till studiens syfte och forskningsfrågor. Därefter följer analysen, där materialet tolkas i relation till studiens teoretiska aspekter och forskningsfrågor. I diskussionsavsnittet relateras resultaten vidare till tidigare forskning för att skapa en fördjupad förståelse av studiens resultat. Uppsatsen avslutas med en sammanfattning som översiktligt redogör för forskningsområdet, studiens resultat och analys.

2.0 Bakgrund och tidigare forskning

Tidigare har forskningsintresset varit inriktat på att samla in, dokumentera och bevara den äldre folkkulturen, kollektiva livsformer och människors traditionella levnadssätt. Intresset grundade sig dels i en vilja att bevara traditioner, dels i ett försök att förstå tidigare generationers liv genom muntliga berättelser och folkliga uttryck. Insamlingen av folkminnen blev därmed ett sätt att bevara ett kulturarv som ansågs vara hotat i takt med samhällets ökande industrialisering och modernisering (Gustavsson 2014, s. 16).

Under andra hälften av 1900-talet framträdde en tydlig förändring i forskningsintressen, där forskare inom olika fält i större utsträckning kom att orienteras mot samtiden och det pågående vardagliga livet. Den traditionella neutraliteten hos institutioner ifrågasattes och kulturen politiserades genom en demokratisering av historieskrivningen. Det blev alltmer belyst att material som aldrig samlades in har stått inför risken att hamna utanför den kulturhistoriska förståelsen av det förflutna. Detta innebar ett ökat intresse för individuella erfarenheter och subjektiva perspektiv. I samband med denna utveckling kom frågor om representation, urval och dokumentation att få en allt mer framträdande roll inom kulturarvs- och arkivsektorn (Edquist 2019, s. 123).

De förändrade forskningsperspektiven och samhällsidealen, tillsammans med arkivinstitutionernas ansvar i relation till arkivlagen, kom således inte enbart att påverka hur nya insamlingar genomfördes, utan också hur de äldre folkminnessamlingarna började förstås, värderas och kritiskt granskas. Detta avsnitt redogör kronologiskt för denna utveckling för att belysa hur synen på insamling av folkminnen har förändrats över tid.

2.1 Kritiken mot 1900-talets folkminnessamlingar

Från sent 1800-tal och framåt blev människan alltmer naturälskande, och naturen förvandlades till ett exotiskt landskap som borgare kunde besöka som turistmål, menar etnologerna Jonas Frykman och Orvar Löfgren i *Den kultiverade människan* (1979). I takt med industrialismen betraktades naturlandskapet ur ett nytt perspektiv och inte enbart som en plats för produktion och odling. Naturen hade tappat delar av sin mystik i samband med den moderna blicken som

utvecklades i takt med ny teknik och nya levnadsförhållanden. Naturen som tidigare hade förklarats och befolkats av folktrons ideologier sågs numera från nya perspektiv. Samtidigt innebar det att människor fick möjlighet att på vissa sätt kontrollera och konsumera naturen, vilket i sin tur banade väg för en romantiserad syn på naturen och de så kallade pittoreska livsförhållandena (s. 52-54).

Bland borgarskapet blev naturen en plats för vackra vyer och ett sätt att återvända till det som uppfattades som äkta och ursprunglig svensk kultur. Den upplevdes som opåverkad och naturlig, och formades därför till något exotiskt för de borgerliga stadsborna under en tid då nationalromantiken var ideal både bland arbetare och överklass. "Nu kunde borgarskapet leka bönder, leva naturligt och klä sig i folkdräkt" (Frykman & Löfgren 1979, s. 58). Längtan gick alltså mot det gamla, genuina och fridfulla.

Samtidigt präglades 1800-talet av framväxten av "familjemänniskan" i takt med att det sociala landskapet förändrades. I övergången från lokala gemenskaper till ett mer individualiserat samhälle utvecklades föreställningar om kärnfamiljen och hemmet som en del av idyllen. Medan landsbygdens sociala kärna hade varit gården och den arbetsbaserade gemenskapen, kom borgerskapets ideal att kretsa kring familjen och den romantiska kärleken. Samtidigt levde många borgerliga familjer i praktiken mer uppdelade än i det äldre bondehushållet, där arbete och vardag delades inom hushållet. I det borgerliga hemmet etablerades istället en tydligare rollfördelning, där mannen var den arbetande försörjaren och kvinnan ansvarig för barn och hem. Det emotionella bandet, förälskelsen och tvåsamheten mellan par och föräldrar i det nya hushållet, ansågs dock utgöra bärande ideal (Frykman & Löfgren 1979, s. 74-77).

Folkminnessamlingarna som växte fram under denna tid kan därför förstås som ett uttryck för dessa ideal. Forskare hade som mål att bevara vad som ansågs vara "äkta" svensk kultur, vilket ledde dem till att rikta fokus mot att bevara bilden av landsbygden, familjen och naturen. Resultatet uppfattas därför som en nationalromantiskt färgad bild av folkminnen i Sverige, vilket enligt Frykman och Löfgren framstår som paradoxalt, då idealen utvecklades i en tid då den sociala verkligheten präglades av omvandling och upplösning, och det fanns en egentlig generell lättnad över att det fattiga bondesamhället i Sverige var på väg att försvinna (1979, s. 130). Idealbilden av den sammanhållna familjen står dessutom i kontrast till de faktiska levnadsvillkoren i bondesamhället, där hushållen ofta var

ekonomiskt sårbara och i hög grad beroende av relationer utanför kärnfamiljen. De menar att de tidiga folkminnessamlingarna kan tolkas som ett konservativt kulturprojekt, där föränderliga sociala relationer omtolkades och idealiserades i syfte att skapa en sammanhängande berättelse om en nationell identitet.

2.1.1 Kunskapsluckor och källkritiska aspekter

Folkminnessamlingarna formades av stora avgränsningar, vilket innebar att många aspekter av det folkliga livet inte ingick i materialet. Ett exempel som Nils-Arvid Bringéus (1972) lyfter är hur information om matberedning brister bland samlingarna, något som kan kopplas till att kvinnors arbete generellt var underrepresenterat.

Etnologerna erfar ofta att uppteckningsmaterialet lämnar oss i okunnighet om många sektorer av folklivet. Detta gäller inte minst i fråga om kosthåll och matberedning. Det kan bero på att köksarbetet sker i hemmets slutna värld, men viktigare är kanske att kvinnans arbetsområde ej i lika hög grad beaktas som mannens.

(Bringéus 1972, s. 81)

Redan på 70-talet fanns en medvetenhet om brister i representation bland samlingarna och många frågor om kulturella beteenden förblev obesvarade. Det var framför allt produkten och deras funktion som bevarades, medan information om sociala beteenden och personliga tankar i stor utsträckning saknades. Detta försvårade forskningen för många etnologer (Bringéus 1972), och kan beskrivas som kunskapsluckor, eftersom materialet saknar aspekter som leder till en uppfattning om förlorad kunskap. Men som också innebär ett osynliggörande av kvinnors arbete.

Bringéus utvecklar ämnet vidare i *Källkritiska problem inom etnologisk forskning* (1975), där han berättar hur källor bör hanteras inom etnologin. Han påpekar att alla källor kan användas som lämningar från den situation de tillkom i. Källkritiken består huvudsakligen av tre moment: analys av tillkomst, innehåll och användbarhet. Vidare betonar han vikten av att fastställa när, var och hur en uppteckning har gjorts samt hur materialet har samlats in. I detta ingår också att avgöra om innehållet utgör en förstahands- eller andrahandskälla (s. 1-2).

Bringéus påpekar dessutom att det inte är tillräckligt för etnologer att enbart fokusera på yttre skeenden i sina undersökningar, även om detta ofta har varit fallet inom historisk forskning. Hur materialet används beror istället på hur det tolkas. Som han själv uttrycker det: "En lokaltraditions användbarhet kan alltså vara mycket olika, om man betraktar den som en historisk källa eller som folkdikt" (Bringéus 1975, s. 2).

2.2 Forskning om de äldre folkminnessamlingarnas tillkomst

Agneta Lilja har i *Föreställningen om den ideala uppteckningen* (1996) bedrivit forskning om de äldre folkminnessamlingarna. Utöver en redogörelse för behovet av att studera källmaterial, påstår Lilja att en nationalistisk grund sannolikt var nödvändig för att övertyga regeringen om att inleda insamlingarna. Åtminstone vid ULMA¹ i Uppsala. Hon menar att man ville framställa Sverige som en suverän stat med en föreställd gemenskap, likt en stor familj som delar historia, föreställningar, språk och traditioner. Det handlar om idén att skilja sig från andra nationer och samtidigt stärka människors medvetenhet om sin egen historia på ett positivt sätt. Detta ligger i linje med nationalism, något som även ansökan från landsmålsarkivet till regeringen gav uttryck för (s. 31). Som tidigare påpekats är nationalism även en kritik som ofta riktas mot de äldre folkminnessamlingarna.

Lilja förklarar däremot att det borgarskap som växte fram under 1800-talet vilade enligt vidare resonemang på tidens nationalism. De allierade sig med det så kallade "allmogesamhället" och sökte material som kunde legitimera nationens ursprunglighet, eftersom idealet bland samhällets medel- och överklass under denna tid var just nationalism. Man menade att allmogesamhället bar på en nationell äkta själ, och intresserade sig därför för att bevara den äldre folkkulturen. Bonden uppfattades som traditionsbärare av den svenska kulturen, medan stadsborna representerade det nya och moderna samhället. Detta kunde tjäna som grund för att driva traditionsarkiven under en tid där idén om en enhetlig nation var så pass förankrad i det allmänna tankesättet. I praktiken hade

¹ ULMA var Uppsala landsmålsarkiv, ett arkiv med omfattande dialekt- och folkminnessamlingar från 1939-1970 som tillsammans med andra traditionsarkiv bildade en myndighet som nu är Institutet för språk och folkminnen (ULMA, 1989).

dock de upptecknare som samlade in materialet ett annat fokus: kärleken för hembygden snarare än till nationen (1996, s. 32-34).

Folkets minnen (2008) av Fredrik Skott är en vidareutveckling av forskningen kring hur de svenska folkminnessamlingarna tillkom under en föränderlig tid. Forskningen fokuserar på vilka perspektiv och röster som bevarats i arkiven, liksom vilka aktörer som formade insamlingen. Skott har analyserat forskarnas bakgrunder samt själva insamlingsprocessen och menar att den kritik som framfördes under 1970-talet (att samlingarna utgör ett konservativt och nationalistiskt material) är förenklad. I stället visar han att insamlingen drevs av flera olika aktörer med mångsidiga motiv och att samlingarna utgör ett mer komplext kulturarv än vad den tidigare kritiken har påstått.

Forskarna, såväl traditionsforskare som arbetade med materialet som de fältforskare som samlade in det under 1900-talets första hälft, hade olika politiska bakgrunder. I vissa fall går det inte ens att avgöra om de var politiskt intresserade. Bland dem som var politiska återfanns dock representanter från hela det politiska spektrumet, från högern till vänstern (Skott 2008, s. 67).

Skotts huvudsakliga poäng är vikten av att förstå och tolka materialet utifrån dess historiska sammanhang och syften, snarare än att betrakta det som ett konservativt och nationalistiskt projekt som man bör distansera sig från i forskningen. Det innebär även att samlingarnas kunskapsluckor, det vill säga kunskap eller motiv som enligt dagens bedömning saknas eller underrepresenteras i samlingarna, utgör ett forskningsvärde i sig som kan studeras och användas i undervisning parallellt med materialet (2008).

2.2.1 Vetenskapliga ideal

Karin Gustavsson redogör i *Expeditioner i det förflutna* (2014) för hur dokumentationen av allmogesamhället bedrevs. Hennes forskning fokuserar främst på bebyggelsedokumentation, men kan i stora drag appliceras på all typ av insamling om allmogesamhället under denna tid, eftersom det präglades av tidens idéer och perspektiv. Hon redogör bland annat för att dokumentationen styrdes av samtida vetenskapliga ideal. Under 1900-talet var *systematiska* undersökningar återkommande om den svenska allmogekulturen, både vad gäller resultat och metod, med samtidens naturvetenskap som förebild i strävan att ordna material i

olika "typer" (s. 39). Systematik definieras som vetenskaplig klassificering eller indelning efter ett visst system (SAOB, 2001), vilket innebär att ordning och kategorisering utgjorde centrala tillvägagångssätt. Dessa betraktades som tidstypiska ideal och som grundläggande metoder för kunskapsproduktion.

Systematiken inte bara *skapade* vetenskaplighet utan ordet *systematisk* blev i sammanhanget också *synonym* till vetenskaplig. Ordandet, förtecknandet och skapandet av arkivakter, som i nästa skede kunde excerperas, var ett sätt att bedriva kunskap. Målen och metoderna flöt samman.

(Gustavsson 2014, s. 39)

I Svenska Akademiens ordbok (SAOB, 1922) definieras excerpera som handlingen att ur skrift göra kortare utdrag. Gustavsson menar att skillnaderna mellan mål och metod var mindre tydliga, eftersom själva processen att samla in, ordna, skapa register och sammanställa material fungerade som sätt att producera kunskap och inte enbart som ett sätt att bevara den. Systematik som metod och målet att nå kunskap kom därmed att sammanfalla med samma princip. Forskningens mål blev därför att tydligt kategorisera materialet, som därför kan utgöra en av anledningarna till att urvalet vid insamling skalades ned. Under industrialismens epok präglades forskarsamhället av inventeringar och kartläggningar i syfte att förstå naturens resurser och människors tidigare levnadssätt (s. 39-41).

Lilja (1996) beskriver till exempel hur man vid ULMA ville systematisera de undersökta delarna i funktionella sammanhang för att skapa en objektiv helhet. Samtidigt fanns det under insamlingsarbetet ett tydligt urval av material som föredrogs, nämligen sådant som kategoriserades som gammalt, folkligt och opåverkat av moderna och nya perspektiv. Arbetet i arkivet bestod därefter av en väldigt detaljerad ordning av materialet, där innehållsförteckningar och accessionskataloger upprättades för att tydliggöra samlingarnas innehåll (s. 87).

2.2.2 Frågelista som metod

Frågelistor har länge varit en del av etnologisk forskningspraxis. När de äldre folkminnessamlingarna började byggas upp hade metoden nyligen introducerats och kom snart att bli en av de främsta insamlingsmetoderna vid traditionsarkiv. Syftet var att samla in material som kunde fungera som underlag för vidare forskning (Lilja 2016).

De tidigaste frågelistorna var vanligen tryckta, vilket krävde betydande ekonomiska resurser. Kostnaderna minskade däremot när de kunde börja maskinskrivas under 1930-talet. Frågelistorna utmärktes av noggrannhet som påvisade mycket kunskap om ämnet, i syfte att skapa överblick över forskningsområdet, vilket Lilja beskriver som ett sätt för forskare att också visa upp sin expertis inom området för verksamheten:

Forskarnas ackumulerade kunskap var basen för insamlingen och frågorna visade att de ville ha bekräftelse på något de redan visste ganska mycket om. Jag ser alltså frågelistorna inte endast som ett sätt att samla material utan också som ett viktigt led i professionaliseringen av verksamheten, dvs. den process då en nybildad yrkeskår mutar in sitt kompetensområde.

(Lilja 2016, s. 22)

Frågorna formulerades alltså efter en ambition om att söka bekräftelse på redan etablerad kunskap, i strävan att samla in korrekta svar, snarare än att vara öppnare för nya uppgifter som kunde ifrågasättas eller motbevisa det som redan antogs. Det var heller inte nödvändigtvis forskarna själva som begav sig ut i fält. När metoden utvecklades ledde det till att de ofta skickade ut amatörupptecknare. De förlitade sig emellertid på fasta nätverk av meddelare som besvarade frågelistorna, som vanligen utgjordes av lokala sagesmän. Upptecknaren sammanställde och renskrev därefter materialet innan det skickades in till arkiven i utbyte mot arvode. Trots att de skickade ut amatörer fanns en förväntan från arkivens sida om vetenskaplig kvalitet, och om det inte uppnåddes kunde materialet förkastas, sändas tillbaka för komplettering eller censureras (Lilja 2016).

2.3 Insamling i nuläget

Idag läggs större vikt vid att dokumentera samtiden än tidigare. I *Minnesjägarna* (2022) diskuterar Hampus Busk samtidsdokumentation och beskriver hur en uppmaning att dokumentera samtiden växte fram i samband med coronapandemins utbrott. Boken fungerar därmed som en vägledning för hur sådant arbete kan bedrivas till följd av att Arkivsverige under denna period delade med sig av tips och verktyg sinsemellan (s. 7-8).

Busk beskriver att samtidsdokumentation ofta har bedrivits ur ett musealt perspektiv, främst genom insamling av föremål, och i mindre utsträckning präglats av arkivorganisationers arbete. Detta hänger samman med att arkiv traditionellt bygger sina samlingar genom att över tid ta emot material från andra verksamheter eller organisationer som i efterhand bedöms ha historiskt värde (Busk 2022, s. 13).

Samtidsdokumentationen utgår från sex grundläggande frågor som varje dokumentation bör omfatta:

1. Vad som sker.
2. När det sker.
3. Var det sker.
4. Med/av vem det sker.
5. Hur det sker.
6. Varför det sker och vad det får för konsekvenser.

(Busk 2022, s. 14)

Svaren på dessa frågor bör också dokumenteras och bevaras tillsammans med övrigt insamlat material, vilket utgör en av de tre metodologiska utgångspunkterna vid insamlingen. Att dokumentera själva dokumenteringsprocessen är avgörande för att materialet ska kunna användas i forskning och för att säkerställa dess tillförlitlighet. En noggrant redovisad dokumentationsprocess skapar tydlighet för alla berörda parter och bidrar till att stärka materialets kontextuella värde samt dess proveniens. Eftersom insamlingen involverar individer med egna perspektiv, både som meddelare och som drivande aktörer i dokumentationsprocessen, är det viktigt att synliggöra hur dessa personer

uppfattar materialet. Det innefattar deras egna perspektiv, verklighetsuppfattningar och värderingar (Busk 2022, s.14-15).

En annan utgångspunkt är systematisk insamling. Med hänsyn till begränsade resurser i form av tid och utrymme krävs ett strukturerat arbetssätt för att underlätta dokumentationen. Detta innebär att arbetet bygger på tydlig planering, att etablerade verktyg används och att insamlingen genomförs på ett ordnat sätt. Ett sådant tillvägagångssätt bidrar till att skapa ett material som bättre speglar det som avses dokumenteras, samtidigt som det underlättar för framtida användare att tolka och förstå materialet. Exempelvis genom att föra en fältdagbok (Busk 2022, s.15-16).

Slutligen är ett etiskt förhållningssätt en viktig utgångspunkt, eftersom dokumentationen involverar människor. I detta ingår bland annat informerat samtycke, konfidentialitet, samt sanningsenlighet och transparens i rapporteringen. Busk menar att arbetet behöver också förhålla sig till dataskyddsförordningen (GDPR), som reglerar människors rättigheter vid hantering av personuppgifter. För att säkerställa är det viktigt att inhämta samtycke från samtliga meddelare. I grunden handlar det om att värna om de människor som möjliggör dokumentationen (2022, s. 18-19).

2.3.1 Lagens bestämmelser

Enligt arkivlagen (1990:782) utgör offentliga arkiv en del av det nationella kulturarvet och ska bevaras samt tillgängliggöras för forskning och kulturarvsförmedling, vilket också påverkar hur dagens insamlingsarbete bedrivs. Bredare dokumentation har därmed blivit allt viktigare, där ansvaret numer ligger på myndigheters arkiv.

Isof och Folklivsarkivet är en del av myndigheter som i grunden styrs av arkivlagen. Även Nordiska museets arkiv omfattas av arkivlagen: "Arkivlagens bestämmelser omfattar myndigheter och vissa andra organs arkiv", 1 § 1 st. arkivlagen (1990:782). Av 2 § arkivlagen framgår att det som gäller för statliga myndigheters arkiv även gäller för sådana organs arkiv som avses i 2 kap. 4 § första meningen offentlighets- och sekretesslagen (2009:400 OSL). 2 kap. 4 § OSL hänvisar vidare till lagens bilaga. I bilagan nämns Stiftelsen Nordiska

museet. Således omfattas även Nordiska museets arkiv av arkivlagens bestämmelser.

Arkivlagen innebär att handlingarna i huvudsak är allmänna handlingar. Lagen ställer därtill krav på att tillgodose: "1. rätten att ta del av allmänna handlingar, 2. behovet av information för rättskipningen och förvaltningen samt 3. forskningens behov" enligt 3 § 3 st. arkivlagen. Lagen talar även för att arkiven är en del av det nationella kulturarvet.

Samtidigt bygger kulturarvsinstitutionernas verksamhet på principen om armlängds avstånd, vilket innebär att urval och dokumentation ska grundas i professionella och vetenskapliga bedömningar snarare än direkt politisk styrning. Detta syftar till att säkerställa att urval och tolkningar av kulturarv inte styrs av tillfälliga politiska intressen (Riksdagen 2023).

3.0 Teoretiska aspekter

3.1 Institutionell teori

För studien föreligger ett särskilt fokus på teoretiska begrepp inom skandinavisk institutionell teori. Ulla Eriksson-Zetterquist (2009) skriver att denna teoretiska ansats bygger i stor utsträckning på forskning som intresserar sig för organisationers agerande i praktiken. Inom ramen för undersökningens syfte redogör den institutionella teoribildningen bland annat för begreppen reformer, transparens och imitering samt hur dessa processer påverkar och formar utvecklingen inom det aktuella fältet.

Teorin ger förståelse för hur organisationer agerar och varför. Ett traditionellt synsätt på organisationer är att de är rationella instrument för att uppnå ekonomiska mål, där beslut fattas och handlingar genomförs. Enligt institutionell teori förklaras organisationer som mer rörliga och formade av en ständig påverkan från människorna inom dem och av den omgivande kontexten. Beslut och handlingar är inte nödvändigtvis sammankopplade, då rationella beslut kan fattas utan att de faktiskt omsätts i praktiken. För att handling ska kunna uppstå, krävs att människor integreras och agerar aktivt. Organisationer, och de människor som utgör dem, påverkas och inspireras av andra organisationer och sociala strukturer. De styrs och formas av aktörer som vid olika tillfällen och för olika syften för fram olika perspektiv. Beslut och handlingar kan därmed även leda till olika utfall beroende på vilka människor som möter och tar till sig de idéer och perspektiv som formuleras (Eriksson-Zetterquist 2009).

Reformer har visat sig vara viktiga för organisatorisk utveckling, eftersom det utmanar det rationella synsättet på institutioner och synliggör hur verksamheter ofta anpassas till rådande normer och förväntningar. Eriksson-Zetterquist förklarar att organisationsförändringar avslöjar existerande mönster och fyller en viktig symbolisk funktion för att kunna anpassa sig till samhällets värderingar. Äldre praktiker bryts upp och nya konstrueras (s. 127). Det krävs dock att "den lösning som reformen innefattar måste framstå som bättre än den nuvarande lösningen på just det problemet" (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 123). Det innebär att reformer kan ta tid, men således sker även ett ifrågasättande av det som tidigare togs för givet. På så sätt kan tidigare strukturer omformas.

Vid reformer av etablerade strukturer kan även sambandet mellan makt och institutioner belysas. I detta sammanhang förstås makt som ett resultat av att människor agerar tillsammans snarare än en orsak till agerande. Ur ett arkivvetenskapligt perspektiv kan begreppet *macro-appraisal*, introducerat av Terry Cook (2011), användas i detta sammanhang för att förstå hur arkiv inte enbart bedömer ett långsiktigt forskningsvärde, utan även granskar hur, var och varför arkivet skapas. Genom att analysera relationen mellan medborgare och stat kan man också säkerställa att det inte bara är personer i maktpositioner som får avgöra hur och vilka arkivsamlingar som bevaras. Inom institutionell teori kan detta tillämpas på det sätt som Eriksson-Zetterquist (2009) beskriver: maktskillnader mellan mikro- och makrovärlden som framträder vid reformer är aspekter som kan justeras för att organisationerna ska kunna utvecklas och anpassa sig (s. 125).

Transparens fungerar som en teknik för att uppnå legitimitet när organisationer förväntas anta strategier som omvärlden bedömer som tillräckliga, vilket i sin tur betonar vikten av demokratiska principer i samhället. Föreställningen om transparens bygger alltså på uppfattningen att samhället eller marknaden kräver det, samt att spridning av information och idéer är ett effektivt sätt att hantera osäkerheter inom organisationens verksamhet (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 138-139).

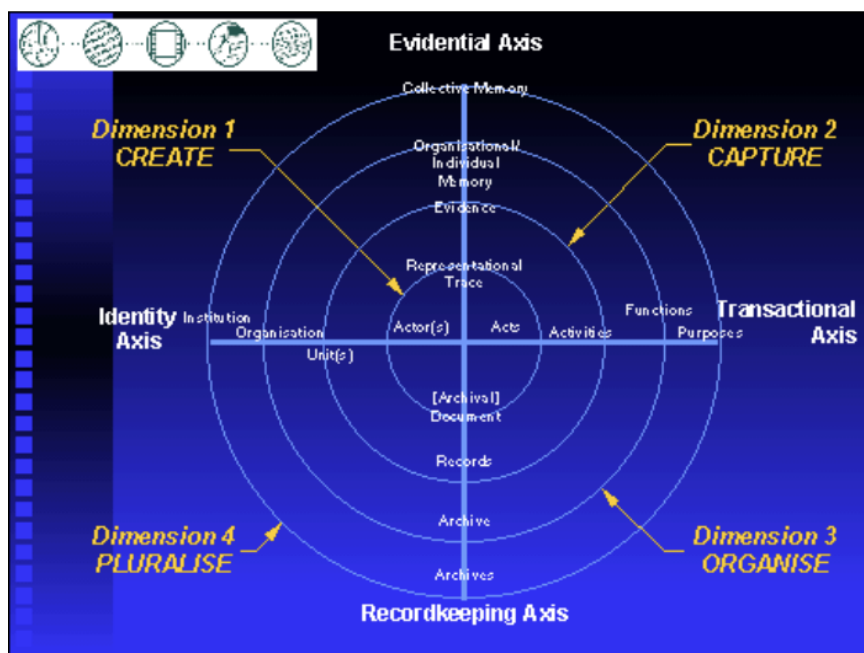
Eriksson-Zetterquist (2009) talar även om *imitering*, vilket inom institutionell teori ses som en process vid förändringar där idéer kontinuerligt omformas. Organisationer som imiterar, gör detta utifrån sin specifika situation och tolkning av omgivningen. De utgår ofta med utgångspunkt i vad andra organisationer inom fältet gör, vilket innebär att idéer färdas och presenteras som lösningar på organisatoriska problem. Genom imitering kan arbetssätt översättas till den egna organisationen, förändringar kan genomföras snabbare och misstag som tidigare har gjorts av andra kan undvikas (s. 132-133).

3.2 Records continuum-modellen

Sue McKemmish (2001) förklarar hur arkivhandlingar kan förstås genom records continuum-modellen. Modellen har utvecklats med digitala handlingar som utgångspunkt, men fungerar i princip för alla typer av arkivhandlingar. Den fungerar både som metafor och praktik och innebär att arkivhandlingar betraktas som dynamiska och pågående resurser. De skapas, används och bevaras över tid och rum. Detta i motsats till det traditionella synsättet som betraktar arkivhandlingar som statiska objekt som följer fasta cykler vid insamling och bevarande. Värderingen och tolkningen av arkivhandlingar är därmed en kontinuerlig och föränderlig process, eftersom den alltid sker i relation till sin samtid.

Tillkomsten av en arkivhandling kan ses som ett spår av ett agerande, ett bevis, en del av ett personligt eller kollektivt arkiv. Enligt records continuum-modellen bör det dokumenterade innehållet redan vid skapandet relateras till sin kontext. McKemmish (2001) betonar att "kunskapsluckor" i arkiv ofta uppstår på grund av samhällsliga och historiska processer vid skapandet, och att dessa ofta blir tydliga först när materialet har samlats in, organiserats och satts i en kontext som därefter behandlas som kollektiva minnen. Det är därför avgörande att förstå sammanhanget i vilka arkivhandlingar uppstår, snarare än att enbart fokusera på innehållet.

Även när dokumentationen uppfattas som detaljerad behöver arkivhandlingar tolkas utifrån ett continuum: dokument skapas alltid i sociala eller organisatoriska sammanhang. Ur detta perspektiv betraktas redan interaktioner och processer innan bevarandet som en del av handlingen, eftersom de bidrar med betydelse och ytterligare förståelse för dess existens. Det gäller även i det senare skedet vid gallring, överföring och förändringar i det organisatoriska arbetet (McKemmish 2001). Records continuum kan därmed förstås genom ett multidimensionellt diagram.

Figur 1. Records continuum diagram (McKemmish 1997).

Dimension 1 handlar om vilka handlingar som skapas som en del av en aktivitet. Frågor som "vem", "vad" och "varför" är centrala här. Dimension 2 innebär att handlingen bevaras och övergår till att bli dokumentation. Fokus ligger på att säkerställa autenticitet och spårbarhet. Dimension 3 handlar om strukturering av handlingen över tid. Det inkluderar klassificering och systematisering som möjliggör att materialet hittas och kopplas till organisationens verksamhet. Dimension 4 är dimensionen där handlingarna får ett kulturellt värde i samhället, materialet tillgängliggörs och används av fler än den organisation som bevarade det. Poängen med alla fyra dimensioner är att de samexisterar och bör förstås i relation till varandra och sitt sammanhang (McKemmish 1997, s. 7-8).

3.3 Förståelsens cirkel

Den tredje teoretiska ansatsen för studien utgår från hermeneutik, det vill säga läran om hur texter förstås och tolkas. Särskilt fokus ligger på den hermeneutiska cirkeln, även kallad förståelsens cirkel. Hermeneutik som teori behandlar vad förståelse innebär och hur den uppnås genom tolkning av språk och texter.

Enligt Hans-Georg Gadamer i *Sanning och Metod: i urval* (2020) präglas all texttolkning av den hermeneutiska cirkeln, som innebär att förståelse är en aktiv och dynamisk tolkningsprocess snarare än en neutral eller objektiv handling. Läsaren skapar mening i mötet med texten, och denna mening kan variera beroende på vem som tolkar den. Detta beror främst på att förståelse alltid formas av individens förförståelse, alltså de fördomar som människan bär med sig i form av språk, kultur, tidigare kunskaper och erfarenheter. Vid läsning rör sig även tolkningen mellan del och helhet: enskilda delar av texten tolkas i relation med en framväxande helhet, samtidigt som förståelsen för helheten successivt omformas i takt med att nya delar tillkommer. Ju mer texten bearbetas, desto mer utvecklas förståelsen, vilket kan leda till att nya tolkningar omvärderas och ges ny innebörd. Gadamer menar att fördomar i denna bemärkelse inte utgör hinder, utan snarare en förutsättning för förståelse. Utan förförståelse skulle tolkning inte vara möjlig, även om den initiala förståelsen kan senare visa sig vara felaktig och därmed omformas (s. 137-138).

Äldre texter kan exempelvis tolkas annorlunda idag, eftersom samtida läsare besitter andra kunskaper och erfarenheter än tidigare generationer. Detta innebär att nya frågor ställs till materialet. Horisontsammansmältning, ett begrepp introducerat av Gadamer, syftar på den process där läsarens och textens förståelsehorisonter möts och integreras i tolkningen av äldre texter. Genom den hermeneutiska cirkeln kan studiens empiriska material analyseras utifrån hur och varför människor tolkar och använder äldre folkminnessamlingar. Förståelse framträder därmed som ett möte mellan dåtid och nutid där mening skapas i själva mötet (2020, s. 139-142).

4.0 Metod och material

4.1 Intervju

Som metod för insamling av empiriskt material användes kvalitativa intervjuer. Valet av metod motiveras av möjligheten att fånga informanternas erfarenheter och reflektioner kring det aktuella ämnet (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2021), då studien undersöker ett arbetsområde inom folkminnesarkivens fält. Jag har valt att intervjua fyra personer som arbetar som forskare och arkivarier vid folkminnesarkiv eftersom de står närmast materialet och besitter omfattande erfarenhet av att arbeta med samlingarna. En närmare beskrivning av urvalet presenteras i nästa avsnitt.

Intervjuerna genomfördes med hjälp av en intervjuguide (se bilaga 1). Frågorna utformades med hjälp av semi-strukturerad metod med ett antal standardiserade frågor, men med utrymme att anpassa samtalet och ställa följdfrågor som uppstod under intervjuens gång. Jens Rennstam och Davis Wästerfors (2015) skiljer mellan tematiska och dynamiska frågor. Tematiska frågor rör själva ämnet för intervjun, medan dynamiska frågor handlar om det mellanmänniska samspelet under intervjutillfället och behandlas som följdfrågor. Syftet med att använda standardiserade, tematiska frågor som grund är också att möjliggöra jämförelser mellan de olika informanternas svar i analysen, som kan vara mångsidiga i intervjuer (Eriksson-Zetterquist & Ahrne 2021).

Inför intervjuerna hade jag en grundläggande kunskap om arkiven och ämnesområdet. Detta fungerade som en tolkningsram för mig i mötet och bidrog till en djupare förståelse av informanternas resonemang, samtidigt som det hjälpte mig att framföra relevanta följdfrågor. Jag upplevde att detta fungerade väl under intervjuerna, men att det blev bättre för varje tillfälle.

4.1.1 Urval

Vid Institutet för språk och folkminnen i Göteborg har jag intervjuat en person, vid Nordiska museet i Stockholm en person samt två personer vid Folklivsarkivet i Lund, vilket innebär totalt fyra intervjuer. Jag kontaktade även två andra personer vid dessa arkiv, men endast fyra hade möjlighet att ställa upp.

Urvalet grundade sig i att de som arbetar inom arkiven innehar roller som är drivande i bevarande och förmedling av särskilda samlingar för Sveriges kulturarv. Deras uppdrag omfattas av att bevara, sprida och samla kunskap om folkminnessamlingar och det är människor i denna professionella roll som studien riktar sig till.

Institutet för språk och folkminnen är en myndighet, medan Nordiska museet i Stockholm och Folklivsarkivet är knutna till sina respektive lokala universitet. Det innebär att de har betydande positioner gällande kulturspridningen om folkminnen i samhället. Jag har därför vänt mig till de som arbetar där, eftersom deras kunskap och erfarenhet är centrala för förståelsen av hur materialet hanteras på den plats där det samlas in och bevaras. Mer specifikt är valet av intervjupersoner inom verksamheterna att baserat på vilka som har ansvar för arbetet med folkminnessamlingar och är direkt knutna till forskningsfrågan. Jag har därför kontaktat personer med särskild expertis inom folkminnen.

4.2 Tematisk analys

Det empiriska materialet har analyserats med hjälp av tematisk analys. Enligt Olle Tivenius (2024) innebär tematisk analys att identifiera byggstenar i materialet som organiseras i olika kategorier. Processen beskrivs genom begreppet *abstraktionstrappan*, vilket avser fem olika steg från materialinsamling till slutsats. Varje steg resulterar i en specifik produkt (s. 55).

Det första steget är *materialinsamlingen*, där det empiriska underlaget i denna studie har samlats in genom intervjuer. Målet med intervjuerna har varit att samla in så många varierade svar som möjligt inom ramen för studiens syfte. Produkten av denna fas är inspelade intervjuer som därefter har transkriberats manuellt. Det andra steget inom tematisk analys är *analysfasen*, där det transkriberade materialet genomgår en noggrann genomläsning och bearbetning.

Materialet konkretiseras därefter till mer allmänna och övergripande kategorier, vilket presenteras i resultatavsnittet. Produkten av detta steg är således studiens empiri (Tivenius 2024, s. 56-57).

I analysen har fokus främst legat på *syntesfasen*, som utgör det tredje steget i uppsatsskrivandet och är den egentliga tolkningen av empirin. Tivenius (2024) förklarar att materialet i denna fas tolkas och förstås samtidigt som det organiseras i kategorier med stöd i teoretiska perspektiv som leder fram till studiens resultat (s. 58). Kategorierna i syntesfasen har bestämts genom ett systematiskt arbete i form av *kategorikoder*. Koderna har utformats utifrån mitt eget omdöme och min tolkning, med utgångspunkt i studiens syfte och frågeställningar, för att skapa en tydlig överblick gällande vilka delar av materialet som är relevanta för respektive område. I denna studie utgör koderna de rubriker som inkluderas i analysen, där forskningsfrågorna har styrt hur utsagor i transkriberingarna från intervjuerna kategoriseras. Kategoriernas syfte är att belysa viktiga aspekter av forskningsproblemet (Tivenius 2024, s. 71-72).

Nästa steg är *resultatdiskussionen*, där bakgrundslitteraturen sätts i relation till de tolkningar som har framkommit ur empirin. Det femte och sista steget i abstraktionstrappan är *slutsatsen*. Enligt Tivenius (2024) utgör slutsatsen en fortsättning av diskussionen och beskriver vad forskaren har kommit fram till (s. 59-60).

4.3 Etiska aspekter

Ida Hughes Tidlund och Elin Nystrand Von Unge (2022) påpekar att den kunskap som samlas in är situerad, vilket även får forskarets konsekvenser. Det innebär att intervjufrågorna i min forskning har formats utifrån ett perspektiv som i sin tur bygger på förkunskaper om att det finns tidigare brister kring samlingarna och insamlingsmetoderna. I min studie undersöker jag ett ämne som redan har studerats tidigare, och fokus ligger därför inte på om problemet existerar utan snarare på hur det kan följas upp. Informanterna har dessutom bidragit med information utifrån sina individuella erfarenheter av forskning rörande insamlingsarbete, samt kunskaper och intressen gällande folkminnesarkivens historia.

Jag har tidigare genomfört en praktikperiod vid Institutet för språk och folkminnen i Göteborg, vilket innebär att vissa av de personer jag kan komma att intervjua är bekanta sedan tidigare. Även om detta inte behöver påverka kunskapsproduktionen, är det viktigt att vara transparent med sådana omständigheter för att upprätthålla en god forskningssed (Hughes Tidlund & Nystrand Von Unge 2022). Det finns en potentiell risk i att stå för nära fältet, men i mitt fall bedömer jag denna risk som liten, då min praktik var begränsad till en månad och avsåg ett tydligt avgränsat arbetsområde som till största del inte berörde folkminnessamlingarna.

Samtycke om deltagande och ljudinspelning har samlats in inför varje intervjutillfälle, i samband med tydlig information om hur materialet kommer att användas (se bilaga 2). Detta då sådan transparens är en viktig inledande del av intervjuer med de människor som kunskapsproduktionen bygger på. Två av intervjuerna har genomförts på plats och spelats in med diktafon, medan de övriga två har genomförts via Zoom och spelats in med Zooms inspelningsfunktion. Inspelningarna har lagrats lokalt på min dator och kommer att raderas vid avslutat uppsatsarbete, vilket har kommunicerats till deltagarna (se bilaga 3).

I studien används pseudonymer, trots att inga känsliga uppgifter behandlas (Hughes Tidlund & Nystrand Von Unge 2022). Däremot namnges respektive arkiv för att möjliggöra jämförelser mellan olika typer av arkivverksamheter. Detta kan också motiveras utifrån att arkiven är offentliga institutioner med ett uppdrag kopplat till transparens. Samtliga etiska aspekter har diskuterats med handledare och godkänts. Handledaren har gjort bedömningen att den aktuella personuppgiftsbehandlingen är nödvändig för att uppsatsen skall uppnå utbildningens examensmål.

5.0 Resultat

Resultatet presenteras utifrån tematiska kategorier som relaterar till frågorna som ställdes under intervjuerna i förhållande till studiens forskningsfrågor. I detta avsnitt redovisas enbart informanternas svar på intervjufrågorna och inte min analys av empirin (se avsnitt 6.0 Analys). Institutet för språk och folkminnen kommer att förkortas fortsättningsvis som Isof. Informant 1 och 2 är från Folklivsarkivet, Informant 3 från Nordiska museet och Informant 4 från Isof.

5.1 De äldre folkminnessamlingarna

5.1.1 Det praktiska arbetet

Informant 1 och 2 berättade att det vanligaste arbetet med de äldre folkminnessamlingarna består i att besvara förfrågningar från allmänheten. Det kan exempelvis röra sig om personer som fått veta att en släkting har skrivit och skickat in material till arkivet och som därför önskar ta del av det. Förfrågningarna kan också utgå från mer specifika intressen, såsom platser, sjukdomar eller föreställningar om olika fenomen, där de vill ta del av äldre material i form av skrifter, fotografier och i vissa fall inspelningar som arkivet tillhandahåller. Även forskare kontaktar arkivet för liknande frågor. Informant 1 nämner dessutom att de arbetar med en årlig publikation vid namn *Upptecknaren*, där Folklivsarkivet skriver artiklar om materialet.

Vid Nordiska museet beskrev Informant 3 att de äldre folkminnessamlingarna används brett inom hela verksamheten. De utgör en resurs vid utställningsverksamhet, i det interna kunskapsbyggande arbetet samt i samband med förfrågningar från exempelvis studenter och forskare. Informant 4 från Isof beskrev att det äldre materialet ofta används i forskningssammanhang, främst genom att jämföra med nyinsamlat material, och att detta arbete även innefattar samarbete med arkiv i andra nordiska länder. Därtill tar Isof emot förfrågningar från studenter och forskare samt håller i föreläsningar där det äldre materialet lyfts fram.

5.1.2 Källkritiskt perspektiv

I samtalet om användningen av de äldre folkminnessamlingarna i forskning och förmedling berördes även frågan om *hur* materialet bör tolkas. Informant 1 förklarade att varje insamling speglar sin samtid och därför måste förstås utifrån sitt sammanhang. Som exempel nämndes en uppteckning från år 1924 där en person berättat om lyktgubben, som är ett väsen inom folktron. En sådan berättelse ska inte förstås som en direkt återgivning av en tidlös föreställning, utan snarare som ett resultat av en specifik insamlingsmetod. Ofta rörde det sig om studenter eller forskare som inom ramen för ett uppdrag intervjuade personer på landsbygden om folktro och valde att dokumentera just dessa berättelser. Den kunskap som uppteckningen förmedlar handlar dels om vad en individ berättade om lyktgubben år 1924, dels om vilka frågor och intressen som var aktuella vid denna tidpunkt. Det speglar vad insamlarna valde att efterfråga och dokumentera, snarare än berättarens personliga relation till fenomenet i denna situation eller andra aspekter som inte efterfrågades och därför inte bevarades i materialet.

Vidare berördes frågan om huruvida materialet bidrar till att forma föreställningar om vad "svensk identitet" innebär inom olika medier och verksamheter. Informant 1 talade om att exempelvis vissa museer och radioprogram fortsatt att tradera bilden om ett homogent, historiskt bondesamhälle, där man talar om hur "vi" levde. Detta riskerar att skapa ett förmodat vetande om det förflutna. Hen betonade därför vikten av att hantera samlingarna ur ett källkritiskt perspektiv, i syfte att ge en mer nyanserad och rättvis bild av vad materialet faktiskt kan ge belägg för. Det handlar således inte om vad "folk" i allmänhet trodde om exempelvis lyktgubben, utan snarare vad en specifik individ har berättat om lyktgubben på en direkt fråga och vid ett specifikt tillfälle.

Informant 3 talade om att de äldre folkminnessamlingarna är särskilt användbara i undervisning, då de tydligt kan belysa hur forskningspolitiken har påverkat vad som samlades in och som i sin tur format vår nutida förståelse av vad som betraktades som relevant eller intressant vid tiden för insamlingen. För att materialet ska kunna användas på ett lämpligt sätt så behöver dess tillkomst kontextualiseras. Hen påpekade vidare att vissa studenter tenderar att använda material från 1928 på samma sätt som material från 1988, vilket tyder på en

bristande förståelse för de skillnader som finns mellan olika tiders vetenskapsnormer. Detta är dock svårt för arkivverksamheten att åtgärda, eftersom det inte är möjligt att kontextualisera materialet i varje enskilt möte. Istället behöver denna förståelse förmedlas via universitetet eller byggas upp genom användarens egna förkunskaper om forskningspolitiken.

Vidare berättade Informant 3 att de inte alltid vet i vilket syfte som det efterfrågade materialet ska användas. Användningen beror på vilka forskningsfrågor som ställs. Vid frågor som rör exempelvis hur det var att vara en ogift mor under slutet av 1800-talet kan de äldre folkminnessamlingarna utgöra en del av underlaget, men de behöver ofta kompletteras med andra källor för att möjliggöra en bredare och mer rättvis kontext. Informant 2 från Folklivsarkivet lyfte i detta sammanhang metodpluralism, det vill säga användningen av flera metoder och materialtyper för att skapa en mer nyanserad förståelse av det förflutna. Hen förklarade att forskare ofta behöver nå ut till flera arkiv i studier om hur människor levde under denna tid, eftersom människorna som studeras inte längre är i livet och därmed inte kan bidra med kompletterande uppgifter.

Informant 4 lyfte även det faktum att arkivmaterial idag ska spridas till allmänheten. Hen förtydligade att detta i sig inte är något problematiskt, men att det medför andra krav och tankar. Vid insamlingstillfället var materialet i första hand avsett för forskare med god kännedom om dess kontext, medan idag förutsätts även att kunskap om materialets tillkomst förmedlas. Folktron är ett tydligt exempel där det insamlade materialet i grunden utgörs av berättelser, men som utanför arkivens kontext ofta tolkas som uttryck för faktisk tro. Det finns därmed en risk att utsagor tillskrivs berättaren som inte nödvändigtvis överensstämmer med dennes uppfattningar. Informant 4 förklarade att materialet lätt kan uppfattas som mer representativt för en bred svensk folkkultur än vad det i själva verket är, särskilt eftersom användare ofta fokuserar på de givna svaren än på de frågor som ställdes vid insamlingen. I likhet med Informant 3 betonade Informant 4 vikten av att förstå insamlingsverksamheten och dess utveckling för att kunna förstå samlingarna. Det gäller även begreppet "folkminnen" vars definition har varierat över tid och mellan olika arkivinstitutioner.

5.1.3 Tankar om kritiken som fördes under 1970-talet

Någon direkt fråga om den kritik som framfördes av Frykman och Löfgren under 1970-talet var inte formulerad i min intervjuguide. Istället kom det på tal under samtalen i samband med diskussioner om hur materialet kan ha bidragit till att forma föreställningar om svensk identitet och kulturarv. Informant 1 uttryckte att det är lätt att kritisera sin föregångare, men betonade samtidigt att man inte bör "recensera" det förflutna. Forskare verkar inom ramarna för den normalvetenskap som präglar dess samtid, och de val som gjorts bör förstås med hänsyn till dessa förutsättningar snarare än att bedömas som rätt eller fel.

Informant 2 drog en parallell till samtida processer, såsom skapandet av en kulturkanon, där urval görs kring vad som anses vara representativt för svensk kultur, vilket informanten förhåller sig kritisk till. Samtidigt lyfte hen, i likhet med Informant 1, risken i att betrakta äldre material genom "våra glasögon". För att förstå insamlingspraktikerna behöver de sättas i relation till den kontext i vilken de uppstod, vilket var en brytningstid präglad av rädsla för att allmogekulturen var på väg att försvinna. Detta bidrog till att styra vad som samlades in och bevarades. Trots dessa begränsade utgångspunkter har materialet kommit att utgöra en värdefull dokumentation i arkiven.

5.2 Insamling i nuläget

5.2.1 Frågelistor

På frågan om hur insamling bedrivs idag vid folkminnesarkiven var samtliga informanter eniga om att frågelistor fortfarande är en mycket vanlig metod. Frågelistor skapas i många fall som en följd av att forskare eller studenter kontakter arkiven för att samla in svar till pågående forskning eller undersökningar som bedrivs utanför arkiven. Informant 1 beskriver detta som att insamlingar i deras verksamhet idag ofta sker "on-demand", det vill säga att frågelistor utformas när användare efterfrågar dem. Informant 2 beskriver verksamheten som forsknings- och utbildningsstöd, och att arkivet numera sällan initierar egna frågelistor. Tidigare var det vanligare att arkivet själva utformade egna frågelistor inom ramen för egen forskning. En bidragande orsak till

förändringen är att det har bildats kö av förfrågningar från externa forskare, vilket har lett till att verksamheten i större uträkning fokuserar på deras initiativ.

Nordiska museet arbetar på ett liknande sätt. Informant 3 beskriver insamling genom frågelistor som ett samarbete mellan museiverksamheten och forskare och att forskare ofta kommer med idéer till frågelistor som publiceras via museets portal i museets namn. Museet har dock ett visst inflytande över utformningen av frågorna, exempelvis genom att föreslå en särskild fråga som saknas i museets samlingar men som samtidigt är relevant för forskarens syfte. Informant 4 förklarar att verksamheten inom Isof ibland publicerar frågelistor på eget initiativ, eftersom de ibland bedriver forskningsprojekt som berör både äldre och nyare folkminnessamlingar. Samtidigt sker många av dessa projekt i samarbete med externa forskare, vilket delvis beror på att organisationen i sig har en relativt begränsad personalstyrka, men det är också fördelaktigt eftersom materialet då används direkt och fyller ett tydligt syfte.

Frågelistor publiceras idag på internet via verksamheternas respektive webbsidor. Vid Folklivsarkivet riktas de inte enbart till den öppna allmänheten, utan även till ett nätverk av över 100 så kallade fasta meddelare. Dessa personer har själva anmält sitt intresse för att delta och får alltid aviseringar om nya frågelistor. Till denna grupp skickas fortfarande traditionella brev, och mottagarna kan välja att besvara frågelistan digitalt eller genom att skriva för hand och posta sina svar.

Nordiska museet har tidigare haft systemet med fasta meddelare, men använder sig inte av det längre utan riktar enbart sina frågelistor öppet till allmänheten. Informant 3 förklarar dock att det är möjligt att prenumerera på nyhetsbrev där information om nya frågelistor sprids, tillsammans med annan aktuell information relaterat till verksamheten. Även Isof har också tidigare haft fasta meddelare, men arbetar numera genom utskick av nyhetsbrev. Enligt Informant 4 består det alltså av ett kontaktnät med cirka 2 300 personer varav omkring 100 personer vanligen svarar på frågelistorna, utöver de svar som kommer in från den öppna allmänheten. Hen beskriver också att vissa frågelistor riktas till särskilda målgrupper och därför även skickas till ett urval av personer inom de grupper som berörs. Vidare beskrivs frågelistor som den primära insamlingsmetoden vid Isof, eftersom de gör det möjligt att nå många personer utan större arbetsinsats, vilket är ekonomiskt fördelaktigt.

5.2.2 Intervjuer

Informant 2 beskrev att hen i sitt arbete ibland söker upp informanter för att genomföra intervjuer som kompletterar det material som arkivet erhåller. Syftet är att ytterligare kontextualisera materialet, ofta som en följd av en donation eller ett tips (se 5.2.3 för donationer). I sådana fall genomförs intervjuer med den som har donerat materialet, arkivbildaren eller med någon med anknytning till arkivbildaren. Detta görs dock i mån av tid, och enligt Informant 2 var denna typ av arbete vanligare tidigare än vad det är idag.

Nordiska museet genomför ibland djupintervjuer som riktade insatser, bland annat i de fall där svaren på frågelistorna inte upplevs som tillräckliga. Enligt Informant 3 är intervjuer dock en mycket tidskrävande metod, särskilt i jämförelse med frågelistor som kan hanteras av flera personer. Under intervjun nämns även fotodokumentation som en möjlig metod i insamlingsarbetet vid museet, men detta utvecklas inte närmare.

Informant 4 beskrev intervjuer som Isofs andra primära insamlingsmetod, men förklarade även samtidigt att metoden är arbetsintensiv och därför används i mån av tid. Valet av metod beror även på uppdragets karaktär, då vissa uppdrag kräver att intervjuer görs, medan det i andra fall räcker med en frågelista. Ibland väljs intervjuerna bort som metod eftersom verksamheten måste anpassa sig efter ekonomiska förutsättningar. Externa forskare som Isof samarbetar med i olika projekt kan dock genomföra intervjuer från sitt håll.

5.2.3 Donationer

Folklivsarkivet, Nordiska museet och Isof tar alla emot donationer från allmänheten och donationer utgör därmed en del av arkivens insamlingsarbete. Vid intervjutillfället nämnde dock Nordiska museet inte donationer som insamlingsmetod, men efter en kompletterande mejlkontakt med informanten framkom det att museets arkiv tar emot material från allmänheten.

Vidare förklarade Informant 3 att de håller regelbundna förvärvsmöten där inkomna donationer diskuteras, eftersom de inte har möjlighet att ta emot allt material. Besluten kring urvalet baseras dels på vad som redan finns i samlingarna, dels på materialets skick och omfång. Hänsyn tas även till om

material som ingår i samlingarna redan finns bevarat hos andra institutioner. Detta är särskilt betydelsefullt, då det anses mer logiskt att hålla material som hör till samma samling på en och samma plats.

Informant 2 beskrev att de får in relativt många donationer som sker på eget initiativ av privatpersoner, det vill säga material som arkivet själva inte sökt upp. Ofta kontaktar människor arkivet för att berätta vilket material de har och om det är möjligt att donera. Informant 4 beskriver detta som en metod som i viss mån har ersatt tidigare arbetssätt, då man bland annat skickade ut studenter på fältarbete för att samla in material. Att sådana insatser inte görs i samma utsträckning vägs istället upp av donationer, där "vem som helst" i princip kan skicka in material istället.

5.2.4 Representation och urval i materialet

På frågan om representation vid insamlingsarbete uppgav samtliga informanter att det finns en medvetenhet om att ett helt representativt material om folkminnen inte är möjligt att uppnå. Samtidigt beskrevs en bredare representation bland insamlat material som ett övergripande mål, där ambitionen i regel är att rikta sig till människor med olika bakgrunder i Sverige för att bredda kulturarvet så mycket som möjligt. Vidare fick alla frågan om det förekommer styrdokument som reglerar särskilda ställningstaganden kring representation i insamlingsarbetet, varpå alla svarade att det inte finns.

Informant 1 berättade att det hade krävts ett mycket omfattande arbete, med ett betydligt större underlag och fler personer, för att kunna samla material som speglar en större del av befolkningen. Materialet behöver därför tolkas på ett liknande sätt som de äldre samlingarna; som individuella svar på specifika frågor, formulerade utifrån individens egna utgångspunkter. De svarande representerar därmed i första hand sig själva snarare än en bredare kategori. De kan exempelvis inte representera kategorin "under 25 år" eller "boende på landsbygd", utan deras berättelser ska förstås som individuella perspektiv.

De som besvarar Folklivsarkivets frågelistor idag är ofta kvinnor över 60 år. Detta kan dock enligt informanten spegla en grupp kulturkonsumenter, alltså personer som tycker om att skriva och som ofta är vana vid att uttrycka sig i skrift.

En grupp som däremot i stor utsträckning saknas i svaren är människor som inte kan eller som inte känner sig bekväma med att formulera sig skriftligt.

Även vid Isof uttrycktes denna brist och man försöker därför, enligt Informant 4, att bredda representationen i kulturarvet. Detta kan göras på olika sätt, exempelvis genom försök att nå grupper som man vanligtvis inte når ut till, såsom personer med utländsk bakgrund eller personer på landsbygden. Ett konkret exempel är satsningar där frågelistor skickas ut till skolor, eftersom skolan utgör en miljö där en större bredd av människor nås. Tillvägagångssättet kan således skilja sig beroende på ändamålet med forskningen. Informant 1 från påpekar dock att man inte efterfrågar några känsliga uppgifter såsom etniskt ursprung, sexualitet, politiska ståndpunkter, sjukdomar och religiös tillhörighet. Därmed är mätningar på en sådan nivå inte möjlig. I frågelistor efterfrågas exempelvis endast personliga uppgifter som kön och ålder. Samtidigt väcks ändå frågan om det framför allt är majoritetssvenskars berättelser som har kommit att bevaras.

Informant 2 beskrev det som en utmaning att bredda representativiteten i materialet, men att man idag i alla fall ser en ökning av yngre personer som intresserar sig för att ta del av frågelistor. Tidigare deltog både yngre personer och män i insamlingarna i större grad, och nu är äldre kvinnor överrepresenterade istället. Enligt Informant 2 är en viktig skillnad i dagens insamlingsarbete att man inte längre försöker "kanonisera" svaren på samma sätt som tidigare. Insamlingen är generellt inte lika tydligt inriktad mot stora och avgränsade urval av informanter eller ett specifikt innehåll. Istället består materialet till stor del av svar från personer som själva väljer att delta när frågelistor skickas ut och görs tillgängliga för allmänheten. Informant 4 tydliggör att det idag ofta är personer som upplever att arkiven är spännande och viktiga som väljer att svara. Informant 3 påpekade också att frågelistor tidigare kunde uppfattas som större projekt, medan en frågelista på nätet idag snarare kan upplevas som en enkät bland många andra och därmed riskerar att försvinna i mängden.

Idag finns dessutom ett tydligare fokus på individen och det personliga perspektivet, snarare än vad enskilda berättelser kan sägas representera för ett större kollektiv. Vid utformningen av frågelistor brukar Folklivsarkivet därför rekommendera forskare att undvika alltför ledande frågor. Istället eftersträvas öppna frågor som ger svarande större utrymme att reflektera och formulera sina egna erfarenheter, i syfte att fånga individens perspektiv utan att påverka svaren.

Samtidigt som detta lyftes fram som en styrka uttryckte Informant 3 ett annat perspektiv gällande det starka fokuset på öppna frågor. Hen menar att sådana formuleringar ibland kan innebära att vissa aspekter eller detaljer som hade varit intressanta att belysa riskerar att utelämnas. Informanten förtydligade dock att detta är en personlig åsikt, som delvis går emot den nuvarande synen på hur frågelistor bör utformas, och att man därför i praktiken behöver anpassa sig till samtida arbetssätt.

Som följd ställdes frågan om ifall det individuella perspektivet, snarare än det kollektiva, kan medföra problem. Informant 2 menade att detta möjligen innebär att man inte får en lika bred förståelse av det kollektiva. Samtidigt talade Informant 3 om att en kollektiv bild kan uppstå inom en grupp bestående av flera individer, och att båda perspektiven därmed kan förenas genom att fokus på individen skapar ökad användbarhet. Även Informant 4 menade att en kollektiv bild kan återskapas genom individers berättelser, om det är detta som eftersträvas.

För att skapa en tydligare förståelse för varför insamling genomförs, dokumenteras idag även besluten till varför och hur materialet samlas in, något som enligt informanterna är praxis vid samtliga arkiv. Enligt Informant 3 är detta ett sätt att synliggöra och motivera de urval som görs i samband med insamlingen, till exempel när man väljer att rikta sig till en viss grupp, såsom skolelever. Dokumentation leder till en tydligare bild av materialet och vad det kan sägas representera och på vilka grunder det har samlats in. Hen förklarade att detta skiljer sig från många äldre folkminnessamlingar, där det förekommer att dokumentation saknas kring varför vissa insamlingar genomfördes.

Övergången från ett fokus på kollektiv till individ innebär också att en bredare bild kan fångas, eftersom båda perspektiven i viss mån då ryms i materialet. Genom att ställa frågor på individnivå blir det möjligt att samla in personliga erfarenheter som tillsammans kan bidra till en mer övergripande bild, utan att en enskild individ behöver representera någon annan, menar Informant 3. Informant 4 påpekade att de individuella berättelserna kan dessutom läsas och analyseras på olika nivåer och därmed användas för att besvara olika typer av forskningsfrågor.

5.3 Framtiden

5.3.1 Förbättringsmöjligheter vid insamling

I samband med frågan om förbättringsmöjligheter vid insamling av folkminnen förtydligade jag att svaren inte behövde begränsas till vad som är realistiskt att genomföra i dagsläget, utan att informanterna gärna fick tänka fritt. Svaren kom därför att omfatta både mer visionära idéer och sådant som bedöms vara praktiskt genomförbart.

Informant 1 återkom till ambitionen att bredda materialet för att skapa ett mer representativt kulturarv om Sverige genom samtida insamlingar. För att fånga personliga berättelser om dagens Sverige menar hen att man också måste nå de cirka två miljoner människor i landet som har rötter utomlands, något som i sin tur kräver resurser som saknas. Vidare beskrevs en idealistisk vision där flera kontor skulle kunna öppnas, dit människor kan komma för att lämna sina berättelser. Informant 2 menar att intervjuer bör genomföras i större omfattning, gärna kopplade till donationer. Hen uttryckte att intervjun utgör en särskild styrka inom etnologi, då den möjliggör ett mänskligt möte som ofta leder till betydligt rikare och mer detaljerade berättelser än andra insamlingsmetoder.

Informant 3 tog upp utmaningen i att verka i ett samhälle där människor konstant uppmanas till att tycka och dela med sig av sina åsikter, och där vissa riskerar att gå förlorade i mängden om de inte lyckas göra sin röst hörd. Hen betonade att en strategi för att motverka detta är att framstå som en seriös organisation och som en pålitlig partner i uppbyggnaden av samlingar, vilket skapar respekt och ökar intresset för materialet. Förtroende är dock något som måste byggas upp över tid. Informant 3 berättade vidare att det vid insamling ofta är mer effektivt att satsa på större men färre initiativ snarare än många små. Ett exempel är deras projekt "Nordiska dagar och nätter", där man arrangerat en dagbokskväll med skrivande och samtal kring dagböcker. Sådana evenemang och visningar aktiverar samlingarna och visar allmänheten att det finns en gemenskap kring ämnet.

Informant 4 lyfte fram en vision om att inrätta en medborgarpanel för att bygga ett större kontaktnät och nå ut till olika regioner i landet. Hen nämnde även behovet av resurser för att kunna genomföra fler intervjuer som komplement till frågelistor, för att inkludera personer som annars inte deltar, och för att säkerställa

att samlingarna speglar så många människor som möjligt. Trots begränsade resurser noteras det att organisationen idag når ut betydligt bredare än för 20-30 år sedan, något som skett till följd av att aktivt arbete med sociala medier och föreläsningar på plats runt om i landet.

Isof arbetar aktivt med att kontinuerligt reflektera över hur verksamheten kan nå ut till fler människor, och målet är att ständigt utveckla och förbättra detta arbete. Informant 4 påpekade att svaren i de äldre samlingarna ofta var längre än de är idag. Detta berodde dock till stor del på att många av de svarande under en period var personer verksamma inom det kulturhistoriska fältet, som både var mycket skrivkunniga och delade en gemensam förståelse för verksamheten. Att svaren idag ofta är kortare kan därför snarare ses som ett tecken på att insamlingen når en bredare grupp människor. I framtiden kan det dessutom bli enklare att översätta texter, vilket ytterligare skulle kunna bredda möjligheterna att samla in material på olika språk, något som Informant 4 uttryckte en förhoppning om.

5.3.2 Framtida forskare om dagens insamling

Avslutningsvis ställdes en fråga om hur informanterna tror att framtidens forskare kommer att betrakta dagens folkminnessamlingar och nuvarande insamlingspraktiker. På grund av tidsbrist ställdes dock inte frågan till Informant 3.

Informant 1 uttryckte en förhoppning om att framtida forskare åtminstone ska uppfatta att man har gjort ett gott försök. Hen förklarade att när man ser tillbaka i tiden saknas ofta samtidsskildringar. När arkivet exempelvis får frågor om andra världskriget finns det relativt lite material att tillgå, eftersom man under 1940-talet fortfarande fokuserade på att dokumentera äldre förhållanden. Idag finns en större medvetenhet om vikten att dokumentera samtiden, men samtidigt kan det finnas blindade fläckar i dagens forskning som först i framtiden blir tydliga.

Samtliga informanter talade om förhoppningen att framtida forskare kommer att förhålla sig kritiskt till dagens insamlingsverksamhet, eftersom kritik kan bidra till att verksamheten fortsätter utvecklas och bredda sin kompetens. Informant 2 lyfte exempelvis möjligheten att det riktas kritik mot att det digitala arbetet inte kommit längre. Det vill säga inte digitaliseringen i sig, utan snarare

processerna kring att samla in material i digitala miljöer. Samtidigt betonar informanten att det är svårt att förutse exakt vad framtida forskare kommer att uppfatta som brister, eftersom vissa aspekter av verksamheten som kan framstå som problematiska i efterhand inte nödvändigtvis är tydliga idag.

Sedan handlar det om, enligt Informant 1, att verksamheten i mindre organisationer i hög grad påverkas av enskilda medarbetares kapacitet, erfarenheter och personliga intressen. Informant 4 lyfte också en liknande aspekt och menar att arkiv formas av människorna som arbetar inom dem. Under vissa perioder har exempelvis ledningen inom Isof bestått av människor som har ett begränsat intresse för insamlingsverksamheten och istället lagt fokus på de äldre samlingarna. Mellan 1930 och 1960 bestod arkivet dessutom av en enda person, Carl-Martin Bergstrand, vilket innebar att hans perspektiv och prioriteringar fick stor betydelse för verksamhetens inriktning. På motsvarande sätt påverkas även dagens arkivverksamhet av vilka personer som arbetar där, något som framtidens forskare sannolikt kommer att ta i beaktande.

6.0 Analys

6.1 Förhållningssätt till äldre material

Gemensamt för samtliga informanter är att de betraktar de äldre handlingarna som produkter av den tid och plats i vilken de tillkommit. Det innebär att materialet tolkas utifrån den kontext i vilken handlingarna tillkom. Källmaterialet är detsamma, men förståelsen har ändrats. Enligt records continuum-modellen är arkivhandlingar kontinuerligt pågående resurser, där tolkning och användning är beroende av både den ursprungliga kontexten och den situation i vilken de senare tolkas eller används (McKemmish 2001). Utifrån intervjuerna framträder ett antal tydliga teman som belyser vilka utgångspunkter som används vid tolkning av materialet, såsom tidsperiod, syftet och organisationens utformning.

För att förstå äldre folkminnessamlingar är det nödvändigt att ha övergripande kunskap om den tidsperiod som handlingarna skapades inom. Samtliga informanter betonade vikten av att förstå hur forskningen bedrevs under denna tid, där fokus låg på att fånga det gamla och kollektiva. Det innebär att man behöver beakta hur forskningspolitik, intressen och vetenskapliga ideal präglade hela processen, från insamling till förvaltning till förmedling, och vad detta innebär för det bevarade materialet idag. I relation till tidigare kritik, där folkminnessamlingarna från början av 1900-talet har beskrivits som ett nationalromantiskt projekt, blir denna kontextualisering särskilt betydelsefull för att förstå syftet till insamlingen och de metoder som användes.

Det finns olika syften bakom insamling, vilka påverkar både resultatet och hur handlingarna kan användas i framtiden. Vid tolkning av materialets kontext är det därför avgörande att förstå i vilket syfte handlingarna skapades. Insamling kan exempelvis ske för administrativa ändamål, som svar på externa krav, för att stärka organisationers legitimitet eller i syfte att skapa bevis och möjliggöra kontroll (Eriksson-Zetterquist 2009).

Det var ju en brytningstid ifrån att bondesamhället försvann och så blev det mer urbant. Man var rädd för att den gamla kulturen skulle försvinna och det var en anledning till att man gjorde de här stora insamlingarna.

(Informant 2, intervju 2026-02-11)

Det övergripande syftet med insamlingen av äldre folkminnessamlingarna under tidigt och mitten av 1900-talet har, som framkommit, varit att bevara en kultur som uppfattas vara på väg att försvinna. Denna oro resulterade i ett omfattande insamlingsarbete, som också innebar en form av kontroll över vad som skulle bevaras som en del av kulturarvet. Forskningsområdet för ämnet var stort och påverkade många arkiv, inte minst vad gäller urval och arbetsmetoder. Kontextualiseringen påverkas dock inte enbart av övergripande samhälleliga faktorer, utan även av organisationerna och de människor som verkar inom dem.

Jag tänker, tittar man på Göteborg, så periodvis har man haft personer som har tyckt att insamlingsverksamheten är det centrala inom arkivet. Vissa perioder så har man haft chefer på arkivet som inte har tyckt att insamlingsverksamheten var speciellt intressant, utan då skulle man istället ägna sig åt de äldre samlingarna.

(Informant 4, intervju 2026-02-16)

Med hjälp av institutionell teori kan man förstå att handlingarna speglar de sätt att tänka som präglade de personer som arbetade inom organisationen, liksom de idéer som cirkulerade. Arbetet formas inte enbart av forskningsintressen, utan dessa intressen är inbäddade i institutionella praktiker som över tid etableras till normer. Under intervjuerna framkommer till exempel hur frågorna i tidigare frågelistor oftast var mer riktat formulerade, medan de idag är generellt mer öppna och fokuserar på individens fria tankar.

De äldre folkminnessamlingarna kan därmed förstås som en form av institutionaliserad praxis för sin tid och hur dessa praktiker tar sig uttryck beror i hög grad på människorna inom organisationen. Som informant 4 påpekade fanns det exempelvis en period då arkivet i Göteborg bestod av endast en person, vilket innebar att verksamheten i stor utsträckning påverkades av denna individs idéer och normer. I en sådan situation är idéflödet mer begränsat jämfört med organisationer bestående av flera aktörer som bidrar till ett mer dynamiskt förhållningssätt (Eriksson-Zetterquist 2009).

Samtidigt visar records continuum-modellen att arkivhandlingar inte enbart tolkas som färdiga objekt, utan att de börjar formas redan i möten mellan människor. Vilka som är involverade påverkar hur handlingar skapas och hur de rör sig genom tiden (McKemmish 2001). Det innebär att det inte räcker att enbart

analysera den övergripande samhällskontexten vid tiden för handlingarnas tillkomst; det kan också vara nödvändigt att förstå de konkreta mötena mellan människor samt organisationens utformning för att fullt ut begripa hur samlingarna har skapats och "förändrats" över tid.

Handlingarnas syfte och utformning kan således förstås som resultat av organisatoriska praktiker präglade av institutionella normer, samtidigt som deras betydelse förändras när de rör sig genom olika kontexter över tid. Enligt records continuum-modellen är organisationen en central aktör i skapandet av handlingar, medan senare användare bidrar till att omtolka och omdefiniera deras betydelse. Att senare tolka arkivmaterial genom dess historiska kontext kan därmed förstås som en rörelse genom continuum, där handlingarnas betydelse omförhandlas mellan olika dimensioner av skapande och användning (McKemmish 2001). För arkivinstitutioner med ansvar att vidare förvalta och förmedla äldre samlingar innebär detta att det är särskilt viktigt att förhålla sig till materialet på ett sätt som inte rekonstruerar vad handlingarna säger, utan som möjliggör en tolkning av materialet utifrån dess tillkomst och förutsättningar.

Ett exempel på hur materialet kan användas, som framkom i intervjuerna, är att komplettera och bredda kontexten genom jämförelser med nytt material. "Däremot om man vill använda det på något sätt i en modern kontext, alltså då ska man använda det som ett jämförelsematerial" (Informant 2, intervju 2026-02-11). Utan att rekonstruera det äldre materialet kan en sådan användning innebära att materialet träder in i en ny dimension inom records continuum. Materialet förändras inte i sig, men dess användning gör det, vilket möjliggör nya perspektiv och resultat baserade på det äldre materialet.

Materialet säger visserligen något om det äldre folklivet, men det har samtidigt krävt en förståelse av den idéhistoriska kontexten utifrån vem som har skapat samlingarna, samt hur, var och varför. Ett oavsiktligt resultat har därmed blivit en fördjupad kunskap om vad materialet kommunicerar om sin egen tillkomsttid och om de tidsliga processer som sträcker sig från då till nu, snarare än enbart om allmogesamhället.

6.2 Representation som institutionell praxis

Det framgår tydligt av informanternas svar att strävan efter ett mer representativt material utgör ett övergripande mål i arkivens nuvarande insamlingsarbete. Målet är dock inte formulerat genom nedskrivna regelverk eller styrdokument, utan fungerar snarare som en etablerad praxis inom verksamheten. Samtidigt finns en medvetenhet om att fullständig representation är svår, om inte omöjlig, att uppnå. Hur denna praxis har vuxit fram inom insamlingsverksamheten kan därmed förstås som ett resultat av flera samverkande faktorer.

6.2.1 Krav på tillgänglighet

Krav på tillgänglighet har som sagt fått en allt mer framträdande roll under senare år inom arkivsektorn, i takt med ökade förväntningar på öppenhet, delaktighet och insyn. Utvecklingen kan förstås i relation till både lagstiftning och en bredare demokratisering av institutioner, där arkiv inte enbart ses som forskningsresurser utan även som offentliga miljöer för ett gemensamt kulturarv. Detta innebär att arkivens uppdrag i högre grad än tidigare innefattar att tillgängliggöra material för en bred allmänhet, vilket i sin tur påverkar hur samlingar produceras.

6.2.1.1 *Transparens och legitimitet*

Informant 4 betonade särskilt att handlingar numera ska spridas till allmänheten i enlighet med arkivlagen (1990:782), till skillnad från när de äldre folkminnessamlingarna tillkom under en tid då syftet främst var att dokumentera för forskning. Detta skifte innebär ett annat arbetssätt för arkiven idag.

Men det har ju också hänt någonting att det var forskningsinfrastruktur från början. Man samlade in material för samtida forskning. Idag så ska ju materialet också spridas till en allmänhet. Och det är inget fel med det. Men det ställer andra krav och tankar. Tanken när man samlade in materialet, det var ju för samtida forskning som hade kontexter runt materialet ganska klart för sig, forskarna som jobbade med det då, och idag ska det liksom spridas till en till en bred allmänhet och då händer ju också någonting.

(Informant 4, intervju 2026-02-16)

Strävan efter representativitet kan förstås som ett resultat av yttre påverkan, i första hand från lagstiftningen men även från de normer och krav som följer av denna. Samhällets rätt att ta del av arkivens allmänna handlingar innebär att arkiven måste uppfylla krav om transparens. Detta är nödvändigt för att säkerställa att handlingar hanteras korrekt, att myndigheter agerar öppet samt att insyn ges i de processer och beslut som fattas. Transparens kan därmed fungera som teknik, där organisationer regleras genom att individer inom dem anpassar sig till uppställda krav (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 138).

Jag brukar själv tänka så, att man har en sorts fåfång strävan efter representativitet. Man vet att man aldrig kommer att bli representativ och det här är inte statistiskt material. Vi kommer ju aldrig kunna tänka att det var ett statistiskt urval av Sveriges befolkning som har svarat på de här frågelistorna. Men däremot så vill vi ju gärna nå ut brett och få så många olika röster som möjligt, oavsett om det är liksom kön, klasser, religion och så vidare.

(Informant 4, intervju 2026-02-16)

Arkivhandlingar fungerar samtidigt som bevis och utgör del av det nationella kulturarvet. Detta medför krav på att de representerar den svenska kulturen på ett sätt som uppfattas som relevant och tillräckligt av samhället eller marknaden. När arkiven arbetar i denna riktning stärks även deras legitimitet, vilket är nödvändigt för deras uppdrag att bevara och förmedla kunskap om kultur i Sverige. Transparens bidrar dessutom till att hantera osäkerheter genom öppenhet kring processer som inte fungerar enligt plan eller som inte är genomförbara, exempelvis genom att tydliggöra att fullständig representation inte är möjlig, men att den utgör en eftersträvad målsättning (Eriksson-Zetterquist 2009).

Samtidigt påverkas arkivens handlingsutrymme av den kulturpolitiska principen om armlängds avstånd mellan politik och kultur, vilket påverkar i hög grad hur myndigheter agerar i dessa frågor. Principen innebär att kulturen inte ska styras utifrån politiska eller ideologiska preferenser, utan ska vara fri och självständig. Detta utgör en central grundpelare i ett demokratiskt samhälle (Riksdagen 2023).

Jag tror att vissa saker är svåra att komma åt just för att vi lever ju i det samhälle vi lever där vi bombarderas väldigt mycket med att vi ska tycka och att vi ska dela med oss av våra åsikter. Man försvinner lite grann i mängden där om man inte lyckas göra sin röst hörd. Det är svårt att göra någonting åt det. Jag tror att ett sätt att göra det är ju att visa att man är en seriös organisation där man är en partner i att bygga upp samlingarna på ett sätt som gör att folk respekterar den, och att man tar dem på allvar. Det gör nog att intresset för de som vill [dela med sig] är större och att det är ett förtroende som byggs över tid.

(Informant 3, intervju 2026-02-12)

Mötet mellan institution och samhälle, mellan arkivhandling och användare, utgör därmed en grundläggande förutsättning för att etablera och upprätthålla legitimitet. Detta möjliggörs bland annat genom den transparens som följer av de krav som ställs på verksamheten (Eriksson-Zetterquist 2009). För att dokumentera folkminnen i samtiden är det nödvändigt att utöka representationen i samlingarna, samt dokumentera hela processen, så att omgivningen uppfattar dem som representativa för dagens samhälle och att man låter alla människor och kulturer komma till uttryck.

Strävan efter en representativitet som i praktiken inte kan uppnås fullt ut kan också förstås som en idé eller ett begrepp som sprids utan att helt översättas i det konkreta arbetet, även om verksamheter rör sig i denna riktning. Begreppet cirkulerar mellan organisationer eftersom det uppfattas som ett legitimt och eftersträvansvärt tillvägagångssätt och på så vis kan dess användning förklaras, trots svårigheterna att realisera det i praktiken (Eriksson-Zetterquist 2009, s. 139). Arkiven balanserar därmed mellan kravet på att anpassa samlingarna för att uppnå legitimitet och principen om att detta ska ske utan politisk styrning, vilket gör att transparens får en central roll.

6.2.1.2 Skillnader mellan arkiv och museum

En aspekt som särskiljde informanternas svar var en tydlig skillnad mellan hur arkivinstitutioner, såsom Isof och Folkklivsarkivet, respektive museiorganisationer, som Nordiska museet, förhåller sig till delaktighet i representation. Informant 3 nämnde att de i samband med insamling exempelvis anordnar olika typer av evenemang för att indikera existensen av ett representativt kollektiv kring ämnet, vilket skapar möjligheter för människor att engageras och mötas.

Museer, som organisatoriskt skiljer sig från renodlade arkivinstitutioner, har andra förutsättningar att använda sitt material. De arbetar inte enbart med insamling och bevarande, utan även med att gestalta materialet i utställningsform, då de förhåller sig till externa krav enligt museilagen (2017:564). Generellt har museer ett större fokus på delaktighet, då de fungerar som publika mötesplatser. Enligt 4 § museilagen ska museer främja kulturella upplevelser och fri åsiktsbildning, vilket kan innebära att utställningar ofta konstrueras för att tolkas ur olika perspektiv snarare än att presenteras som fullständigt neutrala. De kan därmed iscensätta historiska sammanhang på sätt som syftar till att skapa förståelse för hur människor levde under en viss tid.

Hur detta påverkar användningen av material problematiserades av Informant 1, som menar att museer tenderar att använda material på ett icke-neutralt sätt:

Jag vill inte kritisera [namn på museum borttaget], det är ju ett jättefint museum, men museer av den typen har fortsatt att tradera den här bilden att det fanns ett gammalt bondesamhälle och då gjorde folk si och så. Och om du lyssnar på radio på julafton så dyker det upp folkminnensexperter och berättar hur "vi" gjorde. Jag har jättesvårt för det där.

(Informant 1, intervju 2026-02-09)

Samtidigt kan den mer begränsade delaktigheten inom myndigheters arkiv bidra till motstånd mot att skapa ett mer representativt material. Trots försök att nå ut, exempelvis genom öppna frågelistor, kvarstår grupper som inte inkluderas. Institutionell praxis inom dessa arkiv har historiskt sett inte prioriterat publik verksamhet, utan snarare fungerat som stöd för forskning. Detta har medfört ett fokus på ett mer neutralt tillvägagångssätt, vilket enligt institutionell teori kan förstås som ett ansvar som överförs till de aktörer som upprätthåller regelverk, i detta fall arkivarier (Eriksson-Zetterquist 2009). Särskilt när det finns en historik av att kritisera tidigare arbetsmetoder inom myndigheters arkiv som är mycket avgränsade.

Community archives har i detta sammanhang vuxit fram som ett alternativt sätt att möjliggöra delaktighet, särskilt utanför strukturer som existerar inom myndigheter. Dessa arkiv syftar till att bevara dokumentation från grupper eller individer som uppfattas som underrepresenterade, och skapas samt förvaltas av

personer med nära koppling till det som dokumenteras. Arbetet sker kollektivt och bidrar till att stärka både identitet och gemenskap inom gruppen (Flinn & Stevens 2009). Även om urvalet av dokumentation är begränsat, kan denna praktik ändå bidra till ökad representativitet genom att frångå strikta neutrala metoder och istället främja delaktighet. Detta liknar det som Informant 3 beskrev, där evenemang används för att engagera individer kring ett gemensamt intresse.

Ur ett perspektiv om institutionell teori kan denna utveckling förstås som en form av imitation mellan organisationer, där arkiv inspireras av museers arbetssätt och anpassar dessa till sina egna förutsättningar. På så sätt skapas möjligheter till ökad mångfald och större relevans för de grupper som representeras (Eriksson-Zetterquist 2009). Samtliga informanter påpekade dock att nuvarande begränsningar i ekonomiska resurser innebär att mer omfattande satsningar på gemenskap och delaktighet riskerar att prioriteras ned, särskilt då forskningsstöd utgör en av verksamheternas kärnuppgifter snarare än att bedriva egen forskning.

6.3 Gränser för människors vetande

Ett återkommande tema i intervjuerna är strävan efter att nå ut till en bredare allmänhet. Samtidigt aktualiseras frågan om vilka grupper som i praktiken nås av den information som arkiven avser förmedla. Informanterna betonar vidare att tolkningen av material från folkminnessamlingar, särskilt äldre sådana, förutsätter källkritisk kompetens. Detta kan tolkas som att det finns en gräns för vem som kan tillgodogöra sig materialet, eftersom förståelsen av det i viss mån förutsätter förkunskaper och tolkningsförmåga.

6.3.1 Förförståelse

Informanterna återkommer flera gånger till att deras kunskap om vilka som deltar i dagens insamlingsarbete bygger ofta på subjektiva uppfattningar. De använder själva ord som "gissningar" och "känslor" snarare än faktisk kunskap. Informant 4 resonerar exempelvis kring vilka som svarar på frågelistor idag: "Jag tror att vi har

övervikt bland universitetsstuderande [som svarar på frågelistor idag]. Det vet jag inte, utan detta är gissningar. Det är en känsla" (Intervju 2026-02-16).

En möjlig förklaring är att studenter i högre grad exponeras för kunskap om forskning, arkivfrågor och metoder för att tolka material i sin universitetsutbildning. Detta kan bidra till ökad vilja, nyfikenhet och drivkraft att delta i forskningsrelaterade insamlingar. De bär med sig förförståelser och kunskaper som kan underlätta tolkningen av arkivmaterial. Därtill verkar folkminnesarkiven i nära samverkan med universitetet, bland annat genom föreläsningar och studiebesök.

På liknande sätt associerar informant 2 skrivande för hand med äldre deltagare: "Jag skulle vilja säga att jag tror förmodligen att de som skriver för hand fortfarande är nog övervägande något äldre, men det är bara en känsla" (Intervju 2026-02-11).

Informanterna resonerar också kring kön och ålder hos deltagarna, vilka är uppgifter som vanligtvis samlas in i samlingsarbetet. Informant 1 kopplar därmed deltagandet till vissa grupper: "Sedan är det klart att många av de på den här listan vi skickar ut till, det är ju kvinnor som är 60+ för de har själva anmält intresse. Alltså, det avspeglar ju kategorin kulturkonsumenter skulle jag säga" (Intervju 2026-02-09). Även så kallade "kulturkonsumenter" kan förstås utifrån ett liknande resonemang, där ett starkt kulturintresse antas bidra till ett ökat engagemang i kulturarvs- och arkivfrågor.

Samtliga informanter ger uttryck för en form av förförståelse, inte nödvändigtvis i negativ bemärkelse utan som en naturlig följd av erfarenhet. De antar att personer med intresse för arkiv ofta är kulturellt engagerade och/eller har en akademisk, ofta humanistisk, bakgrund. I linje med Hans-Georg Gadamer (2020) och förståelsens cirkel kan detta förstås som ett resultat av arkivariers tidigare möten och erfarenheter av individer inom dessa kategorier, samt av språkliga uttryck i det insamlade materialet. Under intervjuerna framkom exempelvis uppfattningen att de som deltar tycker om att skriva och är skickliga i skrift, vilket kan tolkas som en indikation på utbildningsnivå. På liknande sätt uttrycktes antaganden om att handskrivna svar främst kommer från äldre personer, baserat på både erfarenhet och en allmän samhällselig föreställning om att yngre generationer föredrar digitala plattformar.

Detta kan även förstås i relation till institutionell teori, där individers handlande formas av normer, idéer och praktiker som cirkulerar inom organisatoriska fält (Eriksson-Zetterquist 2009). Om deltagare i frågelistor ofta utgörs av studenter eller kulturkonsumenter, kan detta ses som ett uttryck för att de redan är en del av det fält där även folkminnesarkiv, universitet och andra kulturinstitutioner verkar. Det framstår därför som rimligt att anta att de som engagerar sig i folkminnesarkivens insamlingsarbete också är de som har en viss insikt i eller anknytning till forsknings- och kultursektorn. Sammantaget bidrar detta till att förklara varför det är svårt att uppnå ett helt representativt material, vilket tidigare konstaterats. Deltagande kan i många fall förutsätta en viss grad av förförståelser eller tidigare erfarenhet, både för att känna till insamlingspraktiker och för att aktivt delta, särskilt i de fall där insamlingen inte är riktad utan bygger på öppet och frivilligt engagemang.

6.3.1.1 Brukarens ansvar

En gemensam ståndpunkt bland informanterna är att materialet behöver tolkas ur ett källkritiskt perspektiv. Detta förutsätter dock att brukaren besitter eller tillägnar sig ett sådant perspektiv. Som tidigare nämnt är det ofta utomstående forskare, studenter eller andra användare som efterfrågar materialet i olika syften i praktiken, medan arkivens huvudsakliga uppgift är att tillhandahålla eller förmedla det. Hur materialet därefter studeras och används ligger därför inte nödvändigtvis inom arkivens ansvar att styra eller vägleda i detalj vid hantering av förfrågningar. Istället krävs att brukaren har en viss förförståelse eller förkunskap om hur folkminnessamlingar kan tolkas och förstås.

För att kunna använda materialet idag så är det en fördel om man har kunskap om de här frågeställningarna som hur arkiven och varför de ställde de frågorna de gjorde och varför de vände sig till de personerna. Varför man nyttjade en viss typ av insamling eller varför de insamlade vände sig till vissa personer och intervjuade, till exempel. Att att man måste förstå liksom kunskapen, eller förstå insamlingsverksamheten för att förstå samlingarna.

(Informant 4, intervju 2026-02-16)

Detta förutsätter alltså att brukarens tidigare erfarenheter och kunskaper även innefattar en förståelse för *hur* arkiven arbetade med insamling vid tillkomsten av

äldre samlingar, samt hur dessa praktiker har präglats av dåtidens vetenskapsideal. En sådan förståelse möjliggör den förståelseprocess som inom hermeneutiken beskrivs som ett möte mellan dåtid och nutid, det vill säga horisontsammansmältning (Gadamer 2020). Samtidigt sker en sammansmältning oavsett brukarens förkunskaper, eftersom all tolkning innebär ett möte mellan olika horisonter. För att uppnå en mer välgrundad tolkning krävs dock tidigare kunskap och insikten om att materialets tillkomst rymmer fler dimensioner än det som explicit framgår i det nedskrivna, såsom de olika dimensioner som lyfts fram inom records continuum-modellen (McKemmish 1997). I linje med Gadamer resonemang om att delarna skapar helheten blir det därför avgörande att beakta materialets olika aspekter; ju större kunskap om dessa, desto mer fördjupas förståelsen av materialet och kan därefter användas på ett lämpligt sätt (Gadamer 2020).

6.3.2 Förändring och reform

Till följd av att samtliga informanter har uttryckt en förändring i hur insamlingsarbetet bedrivs idag, samt en medvetenhet om att tidigare metoder medför brister i materialets nutida användbarhet, framstår reformer som nödvändiga för att utveckla praktiker inom fältet. I takt med att myndigheters arkiv, i enlighet med lag, har övergått till att förvalta och tillgängliggöra allmänna handlingar, har tidigare arbetssätt och synsätt utmanats. Detta beror på att brister i materialets användning har uppmärksammats och därmed ifrågasatts. Ifrågasättandet driver förändring, eftersom det indikerar ett behov av anpassning i relation till samhällets krav (Eriksson-Zetterquist 2009). Som Sue McKemmish (2001) påpekar blir kunskapsluckor särskilt tydliga när material placeras i nya kontexter. Ifrågasättandet blir därmed en drivkraft som ger organisationer möjlighet att utvecklas. På frågan om hur framtida forskare kan komma att betrakta dagens samlingar uttrycktes en förhoppning om att de intar ett kritiskt förhållningssätt.

Förhoppningsvis så är de väl lite kritiska. Det ska man alltid vara, tänker jag. Jag hoppas att vi kan lyckas med att när vi skickar ut en frågelista idag så gör vi en projektbeskrivning. Där står det alltid liksom, vilka är det som har skickat ut den, varför är den utskickad, hur har den skickats, till vilka? På vilket sätt har vi spridit kunskapen om den? Vi ser alltid till att frågorna och svaren finns på samma sida, så ser du frågorna och svaren. Så att jag tänker förhoppningsvis har vi varit lite mer transparenta i att det ska bli lättare att bedöma materialet i framtiden, att man ser sammanhanget, vad och varför. (Informant 4, intervju 2026-02-16)

När materialet används i bredare sammanhang och av nya användargrupper framträder således nya aspekter, vilket har bidragit till reformer. Det har därför blivit institutionell praxis inom folkminnesarkiv att tillämpa metoder som främjar ökad dokumentation och bredare representation - inte enbart för framtida forskning, utan även för att skapa större förståelse och kunskap samt möjliggöra igenkänning i kulturarvet till följd av bredare användningsområden och andra användare, så belyses nya aspekter som har bidragit till reform. Det är därför numera institutionell praxis bland folkminnesarkiv att arbeta enligt metoder som innebär mer dokumentation och bredare representation - inte bara för framtida forskning utan även för att skapa bredare förståelse och kunskap, samt möjliggöra igenkänning i kulturarvet för fler individer i samtiden. Dessa förändringar synliggör också relationen mellan samhälle och stat i praktiken, då arkiven besitter en form av makt genom de urval som görs av vad som samlas in och bevaras.

Macro-appraisal är exempel på en metod för att värdera handlingar genom att analysera hur, var och varför de skapas (Cook 2011), och att folkminnesarkiven i större utsträckning fokuserar på dessa aspekter kan därmed förstås som en följd av ett mer inkluderande synsätt på insamling. Det innebär också att arbetet idag präglas av ett annat medvetande i mötet med äldre handlingar och kan betraktas som belägg för att metoder har utvecklats (Gadamer 2020).

6.4 Syntes av analys

Analysen visar att folkminnesarkivens arbete formas i ett samspel mellan historisk kontext, institutionella normer och samtida krav. Äldre material förstås som produkter av sin tid vars betydelse förändras när de tolkas i nya sammanhang, vilket kan förklaras genom records continuum-modellen. Samtidigt framträder insamlingspraktiker som formade av institutionella idéer, där både tidigare vetenskapsideal och organisatoriska strukturer påverkat vad som samlats in och hur det kan användas idag. I samtiden har strävan efter en ökad representation etablerats som en central praxis, driven av krav på transparens, tillgänglighet och legitimitet. Denna strävan begränsas dock av strukturella faktorer, såsom vilka grupper som faktiskt deltar i insamlingen, vilket i sin tur hänger samman med förförståelse och kopplingar till kultur- och forskningsfältet.

Analysen visar också att ansvar för tolkning i stor uträkning ligger hos brukaren, vilket förutsätter källkritisk kompetens och förståelse för materialets tillkomst. Slutligen betonas reformer inom organisationer gällande insamlingsarbete som ett svar på identifierade brister och förändrade samhällskrav, där ökad dokumentation och bredare representation eftersträvas för att göra materialet mer relevant och begripligt i både nutid och framtid.

7.0 Diskussion

Från det tidiga 1900-talets folkminnessamlingar med fokus på det kollektiva och förflutna, via 1970-talets kritik av samlingarnas metoder och syften, till senare forskning om hur de kan förstås och användas och vidare till dagens synsätt och insamlingspraktiker, framträder en idéhistorisk vinkel. Denna linje kännetecknas av en successivt ökad medvetenhet om vikten av individuella och representativa perspektiv samt ett bredare dokumenterat material. Bland samtliga informanter i mina intervjuer framstod denna medvetenhet som självklar. Den gav uttryck för en etablerad praxis inom fältet och kan idag snarare förstås som en form av internaliserad, undermedveten hållning. För omkring 60 år sedan hade den inte samma självklara ställning.

En återkommande insikt i tidigare forskning om de äldre folkminnessamlingarnas tillkomst av bland annat Agneta Lilja (2016) och Karin Gustavsson (2014), vilken även framträder bland intervjuerna, är att man *förr* använde sig av metoder som innebar omfattande kategorisering vid insamling och resultat. Troligtvis var det möjligt att strukturera materialet i så många och så tydliga kategorier eftersom urvalet redan hade systematiserats i samband med insamlingen. Samtidigt har sådana metoder medfört problem i arkiven genom att bidra till avgränsningar och uteslutningar av både grupper och fenomen. Även Orvar Löfgren och Jonas Frykman (1979) talade om att de äldre folkminnessamlingarna ger en romantiserad bild av det svenska kulturarvet, "folket", till följd av kategorisering. Det vill säga, att de forskare som samlade in materialet utgick från egna intressen när de bestämde vilka som skulle inkluderas. Mot denna bakgrund väcks dock frågan om vilka brister som kan uppstå i strävan att undvika kategorisering, och hur dessa hanteras i praktiken.

Exempelvis innebär strävan efter att inkludera grupper som tidigare varit underrepresenterade, i syfte att uppnå en bredare representativitet i folkminnesarkiven, i sig en form av kategorisering. Att rikta sig till personer med begränsad skriftlig förmåga eller med bakgrund utanför Sverige förutsätter att sådana kategorier identifieras och används. Trots att intentionen är att fånga en större mångfald kvarstår således ett kategoriserande moment. Frågan är därmed var gränsen går för sådana arbetssätt, och huruvida det överhuvudtaget är möjligt att avstå helt från att ordna efter kategorier.

Att arbeta med representation tycks därmed oundvikligen innebära någon form av kategorisering. Samtidigt betonade flera informanter att fullständig representativitet i nuläget inte är möjlig, vilket eventuellt kan bero på att man, bortsett från begränsade resurser, ännu inte har hittat ett fullt lämpligt tillvägagångssätt. Enligt Hampus Busk (2022) krävs dessutom ett systematiskt arbetssätt för att underlätta processen. Tidigare användes systematik, i form av kategorisering, som en metod vid både insamling och resultat, medan den idag snarare betraktas som ett verktyg för att strukturera arbetet.

Skiftet från ett fokus på kollektivet till individen har också fungerat som en metod för att skapa ett mer nyanserat, representativt och användbart material. I intervjuerna väcktes dock frågan om vad detta skifte innebär i praktiken, varpå det talades om att individ- och kollektivperspektiv inte nödvändigtvis utesluter varandra. Genom att samla in flera individuella berättelser kan en kollektiv bild fortfarande framträda. Detta öppnar för frågan om huruvida även detta tillvägagångssätt innebär en form av kategorisering och identitetsskapande. Att gruppera individer och formulera övergripande tolkningar kan ses som en fortsättning på sådant som tidigare kritiserats av Frykman och Löfgren (1979). Som framgått i analysen hanteras denna problematik dock genom hur materialet tolkas och används, där transparens kring vilka som deltagit, samt när, var och hur betonas.

En fördel med detta arbetssätt är att fler perspektiv fångas, vilket bidrar till att bredda materialets innehåll. Samtidigt är det relevant att uppmärksamma spänningen i att det kollektiva tidigare kritiserats för att vara alltför generaliserande, medan kollektiva bilder i praktiken fortfarande påstås vara möjliga att skapa utifrån individuella utsagor. I förlängningen knyter detta an till institutionens behov av legitimitet (Eriksson-Zetterquist 2009). Arbetet inriktas mot att inkludera fler människor och fenomen i samlingarna, vilket i sig kan uppfattas som tillräckligt transparent och motiverat, även om kategorisering används som medel för att uppnå detta. I nuläget framstår därmed uppdelningar i kategorier som ett grundläggande villkor för all insamling och arkivering, men det kvarstår funderingar om nya kategorier ändå riskerar att reproducera föreställningar om grupper och identiteter. Dagens metoder tycks därmed inte eliminera generaliseringar, utan snarare synliggöra dem.

Arkivens ökade transparens kring arbetsprocesser och ambition att samla in en bredare variation av materialet innebär samtidigt en utveckling av tidigare metoder. Som Agneta Lilja (2016) påpekar utformades frågelistor i början av 1900-talet ofta för att framkalla specifika och förutbestämda svar. De fungerade inte sällan som ett sätt för forskare att demonstrera sina kunskaper, samtidigt som svaren bekräftade redan etablerade föreställningar. Idag är insamlingspraktiken istället en strävan att fånga mångsidiga och unika perspektiv, även sådana som tidigare saknats i materialet. Detta markerar en stor förändring i synen på insamling av folkminnen. Öppnare frågor ger svarande större utrymme att formulera egna erfarenheter, även när undersökningen riktar sig till en avgränsad grupp. Frågeformuleringar påverkar därmed vilka svar som framkommer, vilket innebär att materialet i praktiken redan formas innan det arkiveras. Detta kan relateras till records continuum-modellen, där handlingar förstås som något som skapas och ges mening redan i sin tillkomst och inte först vid mottagandet i arkivet (McKemmish 2001).

Att dokumentera arbetsprocesser i syfte att stärka transparens och legitimitet är inte bara till nytta för arkivens brukare och allmänheten, vilket enligt Hampus Busk (2022) är en förutsättning för tillförlitlighet, utan fungerar också som ett viktigt hjälpmedel för de aktörer som arbetar med samlingarna. Genom sådan dokumentation blir det möjligt att identifiera både styrkor och brister, vilket i sin tur skapar utrymme för metodutveckling och nya arbetssätt. Dessa erfarenheter kan dessutom spridas mellan olika arkivinstitutioner i Sverige. Det är därför rimligt att denna praxis inte enbart återfinns inom myndigheters arkiv till följd av lagkrav, utan även hos andra typer av arkiv.

Begreppet folkminnen antyder att det är hela folkets gemensamma minnen i Sverige, som en enhetlig del av det svenska kulturarvet. När material organiseras inom ramen för "folkminnen" sker därför alltid en viss förenkling, vilket kan ge intrycket av att det svenska folket utgör en sammanhållen kulturell grupp. I själva verket finns en stor mångfald av identiteter, kulturer, föreställningar och berättelser. Samtidigt kan man inte förutsätta att alla användare har fullständiga förkunskaper när de tar del av materialet. Det är därför oundvikligt att tolkningar görs utifrån fördomar som baseras på individuella erfarenheter eller mindre begränsade förståelser av helheten (Gadamer 2020). På grund av detta blir det viktigt att folkminnesarkiv som samlar in, sammanställer och förvaltar materialet

arbetar enligt de praktiker som vid tidpunkten bedöms som rimliga och relevanta. Folkminnesarkiv kan därmed förstås som aktiva aktörer i skapandet av kulturarv, snarare än som neutrala förvaltare.

Frykman och Löfgren (1979), som tidigare nämnt, betonar hur insamlingen kopplas till nationalromantiska ideal, där föreställningar om det "äkta" och "ursprungliga" allmogesamhället fick en normerande funktion i skapandet av ett svenskt kulturarv. I detta perspektiv framstår samlingarna som del av en bredare ideologisk process där nationell identitet konstrueras genom urval och estetisering av folkliga uttryck. Skott (2008) nyanserar däremot denna bild genom att visa att insamlingspraktikerna styrdes av flera parallella motiv och aktörer, där politiska bakgrunder varierade.

I relation till empirin i studien framträder detta även i dagens sätt att tala om och använda materialet. Informanterna betonar återkommande vikten av kontextualisering och källkritik, där materialet inte bör förstås som direkt uttryck för en homogen folkkultur, utan snarare som resultat av specifika situationer, urval och frågor. Samtidigt framhålls att äldre material ofta riskerar att läsas genom samtida föreställningar om representation och makt, vilket kan leda till att det tillskrivs en mer enhetlig och ideologiskt styrd karaktär än vad som nödvändigtvis var fallet vid dess tillkomst.

Detta öppnar för en diskussion om hur samtida vetenskapliga ideal påverkar tolkningen av äldre material. Frågan blir därmed inte enbart vilka perspektiv som är korrekta, utan hur olika historiska perspektiv möjliggör skilda tolkningar av samma material. På så sätt blir även tidigare kritik av forskningen ett av flera tolkningslager som i sig påverkar hur arkiven förstås och används idag.

En central aspekt i studien rör just förhållandet mellan idealet om representativitet och de praktiska villkor som styr insamling. Dagens arbete styrs av en stark ambition att inkludera en större mångfald av röster och erfarenheter än tidigare, vilket markerar en tydlig förändring i synen på vad folkminnen ska representera. Samtidigt visar både intervjuer och tidigare forskning att denna ambition alltid möter begränsningar i form av resurser, tillgång till informanter och nödvändiga urval. Representativitet framstår därför inte som ett uppnåeligt mål, utan snarare som ett riktmärke som kontinuerligt måste förhandlas i praktiken. Arkivens transparens kan förstås som ett metodiskt sätt att hantera snarare än att lösa problematik. Genom att synliggöra urval, metoder och

avgränsningar erkänner arkiven att representation alltid är situerad och delvis konstruerad. Arkiven säger alltså inte att de är representativa, utan att de är representativa med begränsningar – en logik som är starkt förknippad med institutionell teori.

Tidigare legitimerades insamlingsarbete genom anspråk på objektivitet, vetenskaplighet och systematik (Gustavsson 2014). Idag vilar legitimiteten i högre grad på transparens, reflexivitet, redovisning av urval samt medvetenhet om materialets begränsningar. Detta innebär en förskjutning i synen på vad som utgör trovärdig kunskap och hur kulturarvsinstitutioner arbetar. Medan arkiv tidigare inte behövde redovisa sina begränsningar särskilt tydligt, eftersom forskarens auktoritet i stor utsträckning togs för given, betonas idag själva insamlings- och dokumentationsprocessen. På så sätt har arkivens arbete utvecklats från dåtidens ideal till de ideal som styr verksamheten idag.

8.0 Avslutande sammanfattning

Studien visar att forskare och arkivarier vid Institutet för språk och folkminnen, Folklivsarkivet och Nordiska museet förhåller sig till de äldre folkminnessamlingarna med starka källkritiska tolkningar. Samlingarna tolkas inte som direkta speglingar för "hur det var" utan snarare som kontextbundna produkter av sin tid, där man betonar insamlingsmetoder, vetenskapsideal och vilka frågor som ställdes. Materialet används vid forskning som historisk källa, men med begränsningar. Det finns alltså en mycket tydlig medvetenhet idag om att materialet är selektivt och speglar samlarens perspektiv. Ansvar för hur tolkningarna ligger i stor utsträckning hos brukaren, vilket i många fall är studenter och utomstående forskare, men även resterande allmänhet. Därigenom blir källkritik inte bara en metod för tolkning, utan också ett uttryck för hur materialets status som historisk källa i sig har förändrats över tid.

Vidare visar studien att dagens insamlingsmetoder skiljer sig markant från de som användes under tidigt 1900-tal. Tidigare fanns ett fokus på det kollektiva och det förflutna, allmogekultur, där material ofta samlades in efter styrda och kategoriserande metoder. Ofta med utgångspunkt i forskarens egna intressen eller föreställningar. I kontrast kännetecknas dagens insamlingspraktiker av folkminnen av ett fokus på individens perspektiv, öppnare frågeställningar och en ökad grad av transparens kring processen. Insamling sker i större utsträckning i samarbete med externa aktörer och riktas ofta brett till allmänheten genom digitala plattformar, samtidigt som metoder som intervjuer och donationer fungerar som komplement. Därtill finns en uttalad ambition att bredda representation i materialet, även om fullständig representation inte anses möjlig att uppnå. Detta markerar inte en brytning med tidigare logik, utan snarare en omformulering av hur urval, representation och systematik legitimeras.

Slutligen visar studien att dessa skillnader har en direkt påverkan på hur materialet kan användas. De äldre folkminnessamlingarna kräver källkritisk medvetenhet och kontextualisering, eftersom de speglar insamlingspraktiker och vetenskapsideal snarare än en bred folklig verklighet (även om det säger något om det också till en viss grad). Detta begränsar möjligheterna att använda materialet för generaliseringar, men gör det samtidigt värdefullt för att studera historiska kunskapsprocesser och idéer. Dagens insamlingsmetoder möjliggör istället en

större variation av individuella perspektiv och ger ett mer flexibelt material för att undersöka samtida erfarenheter. Samtidigt kvarstår begränsningar kopplade till vilka som deltar i insamlingen, vilket innebär att även nutida material behöver tolkas med hänsyn till urval och kontext.

Sammantaget visar studien att insamlingsmetoderna i hög grad formar både materialets innehåll och dess framtida användningsområden. Materialets värde är därmed inte stabilt, utan bildas i relation till de metoder och institutionella logiker som producerar det. Kulturarv, i detta fall i form av folkminnen, framträder således inte som någon som enbart samlas in, utan som något som kontinuerligt skapas genom institutionella praktiker.

8.1 Vidare forskning

Vidare forskning kan med fördel riktas mot deltagarna i insamlingsprocessen, i syfte att undersöka vilka faktorer som påverkar vilka som väljer att bidra till folkminnessamlingar och vilka som inte gör det. Detta innefattar att identifiera potentiella hinder, såsom språkliga begränsningar, skrivförmåga, intressen samt tillit till institutioner. En sådan inriktning skulle bidra med en fördjupad förståelse för hur representation i arkiv faktiskt produceras.

Med koppling till utvecklingen av framtidens e-arkiv finns även ett behov av att undersöka hur digitala insamlingsprocesser kan utvecklas och hur folkminnen samlas in i digitala miljöer. Frågor som rör vad som i en digital samtid kan definieras som folkminnen, samt hur digitala format påverkar berättelsens längd, autenticitet och innehåll. Detta väcker även frågan om huruvida digitala miljöer ger upphov till nya typer av material, snarare än att enbart utgöra en förändrad kanal för insamling. Ytterligare ett relevant forskningsområde är hur kategorisering inte försvinner, utan snarare förändras, vilket väcker frågor om vilka nya kategorier som uppstår och vilka konsekvenser detta får för kulturarvet.

Slutligen kan framtida studier undersöka hur det insamlade materialet tolkas och återanvänds i offentliga sammanhang. Särskilt intressant är hur arkivmaterial representeras i populärvetenskap och media, samt hur detta påverkar uppfattningen av vad som utgör "folkminnen" i samtiden. Detta kan också kopplas till frågan om brukarens ansvar och roll i att förmedla, tolka och omforma materialet.

Litteraturförteckning

Bringéus, Nils-Arvid (1975). *Källkritiska problem inom etnologisk forskning*. Lund: Liber Läromedel.

Bringéus, Nils-Arvid (1972). Är hålle hemma? Om profylaktiska åtgärder vid kokning av blodkorv. I: *Saga och sed*. Kungl. Gustav Adolfs akademis årsbok, s. 81-111 (30 s.).

Cook, Terry (2011). 'We Are What We Are; We Keep What We Are': Archival Appraisal Past, Present and Future. I: *Journal of the Society of Archivists*, Vol. 32, No. 2, Oktober 2011, 173-189.

Edquist, Samuel (2019). *Att spara eller inte spara: De svenska arkiven och kulturarvet 1970–2010*. Uppsala: Institutionen för ABM, Uppsala universitet.
<http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:1306246>

Eriksson-Zetterquist, Ulla (2009). *Institutionell teori - idéer, moden och förändring*. 1:a upplagan. Malmö: Liber.

Eriksson-Zetterquist, Ulla & Ahrne, Göran (2021). Intervjuer. I: Ahrne, Göran & Svensson, Peter (red). *Handbok i kvalitativa metoder*. 3:e upplagan. Stockholm: Liber, s. 56-78 (22 s.).

Flinn, Andrew & Stevens, Mary (2009). 'It is noh mistri, wi mekin histri.' Telling our own story: independent and community archives in the UK, challenging and subverting the mainstream. I: A. Bastian, Jeanette & Alexander, Ben (red). *Community archives. The shaping of memory*. London: Facet.

Frykman, Jonas & Löfgren, Orvar (1979). *Den kultiverade människan*. 1:a upplagan. Lund: Gleerups.

Gadamer, Hans-Georg (2020). *Sanning och metod: i urval*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos.

Gustavsson, Karin (2014). *Expeditioner i det förflutna : etnologiska fältarbeten och försvinnande allmogekultur under 1900-talets början*. Stockholm: Nordiska museets förlag.

Hughes Tidlund, Ida & Nystrand Von Unge, Elin (2022). Etik och kvalitativa metoder. I: Silow Kallenberg, K., Nystrand Von Unge, E. & Wiklund Moreira, L. (red). *Etnologiskt fältarbete: nya fält och former*. 1:a upplagan. Lund: Studentlitteratur, s. 47-58 (21 s.).

Institutet för språk och folkminnen (2026a). *Folkminnessamlingar*. Hämtad 2026-05-21

<https://www.isof.se/folkminnen/vara-folkminnesarkiv/folkminnessamlingar>

Institutet för språk och folkminnen (2026b). *Vad är folkminnen?* Hämtad 2026-05-22

<https://www.isof.se/folkminnen/vanliga-fragor-om-folkminnen/fragor-och-svar-folkminnen/vad-ar-folkminnen>

Lilja, Agneta (1996). *Föreställningen om den ideala uppteckningen - En studie av idé och praktik vid traditionssamlade arkiv : ett exempel från Uppsala 1914–1945*. Uppsala: Dialekt- och folkminnesarkivet.

Lilja, Agneta (2016). "Svara nu snällt på den lista, jag nu sänder!". Om frågelistan som etnologisk arbetsmetod. I: *Nätverket*, Vol. 20, s. 20-27 (7 s.).

McKemmish, Sue (2001). Placing records continuum theory and practice. *Archival Science*, Vol. 1, 333-359.

McKemmish, Sue (1997). Yesterday, today and tomorrow: A continuum of responsibility. I: *Proceedings of the Records Management Association of Australia 14th National Convention, 15-17 Sept 1997*. Records Management Association of Australia.

Riksdagen (2023). *Principen om armlängds avstånd mellan politik och kultur*.

Hämtad

2026-03-26

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/skriftlig-fraga/princip-en-om-armlangds-avstand-mellan-politik-och_ha11347/

SFS (1990:782). *Arkivlag*.

SFS (2017:563). *Museilag*.

Skott, Fredrik (2008). *Folkets minnen*. Göteborg: Institutet för språk och folkminnen i samarbete med Göteborgs universitet.

Svenska Akademiens ordbok, SAOB (1922). *Excerptera*. Hämtad 2026-05-21

<https://www.saob.se/artikel/?seek=excerptera&pz=1>

Svenska Akademiens ordbok, SAOB (2001). *Systematik*. Hämtad 2026-02-05

<https://www.saob.se/artikel/?seek=systematik&pz=1>

Tivenius, Olle (2024). *Tematisk analys*. 1:a upplagan. Lund: Studentlitteratur.

ULMA (1989). *Dialekt- och folkminnesarkivet i Uppsala: ULMA : en presentation*. Uppsala: Dialekt- och folkminnesarkivet.

Bilagor

Bilaga 1: Intervjuguide

1. Kan du berätta om dig själv, din bakgrund och din yrkesroll?
2. Hur kommer du i kontakt med folkminnessamlingar i ditt arbete?
Underfråga: På vilka sätt använder du folkminnessamlingar i forskning och förmedling?
3. Hur ser du på de omfattande folkminnessamlingarna från början av 1900-talet?
Underfråga: Vilka styrkor respektive svagheter anser du att dessa samlingar har?
4. Hur upplever du att de äldre samlingarna återspeglar sin samtid?
Underfråga: Anser du att de äldre folkminnessamlingarna bidrog till att skapa en viss bild av svensk identitet?
5. Finns det exempel på hur bristande kontext i äldre folkminnessamlingar har skapat problem?
Underfråga: Hur hanteras dessa brister vid forskning och förmedling?
6. Behöver och kan materialet kompletteras för att kunna användas idag?
7. Hur skulle du beskriva dagens insamlingsmetoder inom folkminnen?
8. Hur arbetar man idag med etiska frågor kring representation, makt och urval gällande insamling?
Underfråga: Finns särskilda policy- och styrdokument som ni följer gällande insamlingsarbete?
Underfråga 2: Vilken roll spelar informanternas eget inflytande i dagens insamlingar?
9. Upplever du att dagens material dokumenterar information som informanter anser är relevant?
10. Vilka är de mest avgörande skillnaderna mellan äldre tiders insamlingsmetoder och dagens, enligt dig?
11. Hur påverkar dessa skillnader möjligheten att använda materialet i forskning och/eller förmedling?
12. Finns det risk att dagens fokus på delaktighet och självrepresentation kan skapa eventuella skevheter i materialet som framkommer?

13. Finns det något du tycker saknas eller borde utvecklas i nuvarande insamlingsmetoder?
14. Hur tror du att framtidens forskare kommer att se på dagens folkminnessamlingar?

Bilaga 2: Samtyckesblankett

Samtyckesblankett

Studien undersöker hur forskare och arkivarier förhåller sig till äldre folkminnessamlingar i forskning och förmedling, hur historiska insamlingsmetoder skiljer sig från samtida insamlingar samt vilken betydelse dessa skillnader har för forskningen. Arbetet genomförs av Joanna Rosén inom ABM-utbildningen vid Lunds universitet, med Björn Magnusson Staaf som handledare. Intervjuerna kommer att spelas in med diktafon och därefter transkriberas. Transkriberingarna kommer inte att redovisas i sin helhet utan endast ett urval av materialet, huvudsakligen i form av citat, kommer att användas i studien. Efter avslutat uppsatsarbete raderas både ljudinspelningar och transkriberingar. Fullständig anonymisering kan inte garanteras på grund av det begränsade antalet folkminnesarkiv, men inga informanter kommer att namnges i studien. Den färdiga uppsatsen kommer att finnas tillgänglig på LUP Student Papers.

Kontaktuppgifter

Studenten: Joanna Rosén [e-postadress borttagen före publicering]

Handledaren: Björn Magnusson Staaf bjorn.magnusson_staaf@kultur.lu.se

Genom att underteckna denna samtyckesblankett samtycker du till att dina personuppgifter behandlas inom ramen för uppsatsen. Deltagandet är helt frivilligt och deltagaren har rättigheten att när som helst välja att avbryta deltagandet innan uppsatsen är godkänd.

Datum och plats

Datum och plats

Informantens namn

Studentens namn

Informantens underskrift

Studentens underskrift

Bilaga 3: Samtyckesblankett för Zoom

Samtyckesblankett

Studien undersöker hur forskare och arkivarier förhåller sig till äldre folkminnessamlingar i forskning och förmedling, hur historiska insamlingsmetoder skiljer sig från samtida insamlingar samt vilken betydelse dessa skillnader har för forskningen. Arbetet genomförs av Joanna Rosén inom ABM-utbildningen vid Lunds universitet, med Björn Magnusson Staaf som handledare. Intervjun kommer att spelas in via Zoom (lokal lagring på datorn) och därefter transkriberas. Transkriberingarna kommer inte att redovisas i sin helhet utan endast ett urval av materialet, huvudsakligen i form av citat, kommer att användas i studien. Efter avslutat uppsatsarbete raderas både ljudinspelningar och transkriberingar. Fullständig anonymisering kan inte garanteras på grund av det begränsade antalet folkminnesarkiv, men inga informanter kommer att namnges i studien. Den färdiga uppsatsen kommer att finnas tillgänglig på LUP Student Papers.

Kontaktuppgifter

Studenten: Joanna Rosén [e-postadress borttagen före publicering]

Handledaren: Björn Magnusson Staaf bjorn.magnusson_staaf@kultur.lu.se

Genom att underteckna denna samtyckesblankett samtycker du till att dina personuppgifter behandlas inom ramen för uppsatsen. Deltagandet är helt frivilligt och deltagaren har rättigheten att när som helst välja att avbryta deltagandet innan uppsatsen är godkänd.

Datum och plats

Datum och plats

Informantens namn

Studentens namn

Informantens underskrift

Studentens underskrift